ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.

Սեպտեմբերի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 4 րուբլի:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԻՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:

Յայտարարութիւնների համար պետք վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կոպ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торговъ. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Վաղը, կիրակի, սեպտեմբերի 11-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, հանգուցեալ

Փաշօ Հայրապետեան ԵԴԻԳԱՐԵԱՆՑԻ

մահվան տարելիցի առիթով Խօջիվանքի գերեզմանատան եկեղեցում կը կատարվի հոգեհանգիստ, որից յետոյ տեղի կունենայ հանգուցեալի դամբարանի վրա կանգնեցված արձանի օրհնութիւնը, որի մասին յայտնում են ազգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին Ս. Գ. Եղիգարեանցը և իր մայրը:

880. 1—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ԱՐՕՐ“

ԱՄՍԱԳՐԻ № 7—8-ը (յուլիս-օգոստոս) հետևեալ բովանդակութեամբ.

1) ԺՈՐԺ ԴԸ ՊԱՐԻ . . . Գ. Բաշինջաղեանի
2) ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԲՈՒՐՄՈՒՆՔ . . . Ստ. Օհանեանի
3) ԾՆՈՂԱԿԱՆ ՍԷՐ, Մարի Սանդէլի . . Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի
4) ԵՐԵՔ ԾԵՐՈՒՆԻ, Լ. Ն. Տոլստոյի . » Ալպերի
5) ԿԱՐԱ-ՕՂԼՈՒ, վէպ Բրջինի . » Մինաս-Ցոլակի
6) ԱՊՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ... (բանաստ.) . . Էմ. Օսի
7) ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՀԱՅԵՐԻ ԱԶԳ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ . Սարուխանի
8) ԳԱԲՐ. Ք. ՊԱՏԿԱՆԵԱՆԻ ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
9) ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՆՑԵԱԼՆ ՈՒ ՆԵՐԿԱՆ ՄԵՐ ՄԷՋ Միք. Նաթանեանի
10) ՄԵՐ ԳՐՈՂՆԵՐԸ (դիմագծերգուներ. Յովհ. Միրզայեան Վանանդեցի, Շիրոյեան Ղեւոնդ ք., Հ. Արսէն Բագրատունի) Ե.-ի
11) ՄԱԿԱԲՈՅՑՆԵՐ . . . . Վահ. Մամիկոնեանի
12) ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . . . Մ. Շովրեանի
13) ՑԱԻԵԼՈՒԱԾ՝ Իննսուն երեքը, մեծ վէպ Վ. Հիւգօյի, Թարգմ. Ա. Սաֆարեանի առ.

2—2

ՆՈՐԻՑ ՊԷՏՔ Է ՓՈՐՁԵԼ

I

Նորից պէտք է փորձ անել կովկասեան բարձրագոյն դպրոցի խնդրին ընթացք տալու:

Ամբողջ երեսուն տարի է այդ խնդիրը յարուցված է Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութեան մէջ և եղել են րօպէներ, երբ նպաստաւոր տրամադրութիւններ են առաջ եկել իրականացնելու կովկասցիների տենչը, բայց նոր խոչընդոտներ կրկին յետ են մղել խնդրի դրական լուծումը:

Վերջին անգամ կովկասեան համալսարանի օգտին վարդագոյն յոյսեր սկսեցին երևալ ներկայ տարվայ սկզբին: Պետական Դուման համակրութեամբ խօսեց կովկասեան բարձրագոյն դպրոցի հիմնադրութեան մասին և որոշում կայացրեց դարձնել նրան քննութեան առարկայ: Կազմվեց մի յատուկ պաշտօնական յանձնաժողով նոր բարձրագոյն դպրոցների բացման խնդիրների քննութեան համար, և այդ յանձնաժողովին առաջարկվեց նկատի առնել նաև կովկասեան բարձրագոյն դպրոցի խնդիրը:

Յանձնաժողովի անդամների մեծամասնութիւնը համակրութեամբ վերաբերվեց կովկասեան համալսարանի խնդրին. և կարելի էր ենթադրել, որ այս անգամ նպաստաւոր որոշում կը ստացվէր, բայց յետոյ առաջ եկան ներքին հանգամանքներ, որոնց պատճառով խնդիրը յետ մղվեց:

Ճիշդ է, յանձնաժողովը բացասական կարծիք չը յայտնեց, բայց նա չը տուեց և դրական որոշում, առարկելով որ քաղաքական նկատումների պատճառով նա յետաձգում է խնդրի քննութիւնը:

Անշուշտ՝ առաձգական է «քաղաքական նկատումներ» խօսքը:

Այն, ինչ որ երէկ խոչընդոտ էր համդիսանում, այսօր կարող է բոլորովին ուրիշ կերպարանք ստանալ և նոյնիսկ նպաստաւոր ճանաչվել:

Մեզ յայտնի չեն այն քաղաքական նկատումները, որոնք արգելառիթ են դարձել հերթական ճանաչելու կովկասեան բարձրագոյն դպրոցի խնդիրը, բայց որքան լսվում է, նրանք կրկնութիւններ են այնպիսի հին առարկութիւնների, ինչպէս են այն, թէ ծայրերկիրներում բարձրագոյն դպրոցները կարող են վտանգաւոր լինել, թէ կովկասեան բազմացեղ և բազմալեզու ազգաբնակութեան համար անհրաժեշտ է, որ նրա զաւակները ուսանեն ներքին նահանգներում և այլն:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան մէջ գործող մի յատուկ յանձնաժողով, որ զբաղված է բարձրագոյն դպրոցի վերաբերեալ հարցերի քննութեամբ, մի նիստ հրաւիրեց սեպ. 8-ին. նորից քննութեան ենթարկեց կովկասեան բարձրագոյն դպրոցի խնդիրը: Յանձնաժողովը, լսելով թէ իր մշտական անդամների և թէ Թիֆլիս հիւր եկած՝ Պետական Դումայի անդամ Ս. Շինգարեօվի կարծիքները, եկաւ այն եզրակացութեան, որ նա պէտք է կրկին փորձ անի խնդրին ընթացք տալու և նրան Պետական Դումայի և ուրիշ ատեանների քննութեան նիւթ դարձնելու:

Բարձրագոյն կրթութեան հարցը մի օտարոտի ճակատագրի է հանդիպել Անդրկովկասում: Այդ խոշոր կուլտուրական հիմնարկութեանը, որ այնքան կարող էր նպաստաւոր լինել պետականութեան գաղափարի ամրացման և համաքաղաքացիութեան զգացմունքների զարգացման մեր երկրում, ցոյց է տրվում ընդհակառակը, իբրև տարրալուծող, անջատող և ջլատող մի գործօն: Իսկ երկիրը, զրկվելով բեղմնաւոր և զօրաւոր բարոյական մի տաճարի փրկարար ազդեցութիւնից, յետ է ձգում և դանդաղեցնում իր զարգացման գործողութիւնները երկար տարիներով:

Ցաւալի է:

Ա. Քալանթար

ԿԱՅՍՐԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
8 սեպտեմբերի

Չէրնիգօվ.—Նահանգական ազնուականութեան պարագլուխը բաղդաւորվեց ստանալու Բարձրագոյն հետևեալ հեռագիրը.

«Սրտանց շնորհակալ եմ Ինձ համար բոլոր աղօթողներից: Ուրախութեամբ յիշում եմ չէրնօգօվցիների մէջ Իմ անցրած ժամերը. ՆԻԿՈԼԱՅ»:

Ազնուականութեան պարագլխի հեռագիրը. «Կիէվ, Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրին: Ամենաողորմած Թագաւոր. Քո մեր նահանգը այցելելու անսահման ուրախութեան զգացմունքով, որ անջնջելի կը մնայ մեր յիշողութեան մէջ, և Քո մեկնելու օրը ջերմ աղօթելով Աստուծուն, որ Քեզ երկար կեանք պարգևէ և փառք և յուրախութեան ամբողջ Ռուսաստանի, մենք՝ ազնուականներս, կօզակներս և գիւղացիք, միացած Քո խօսքի համաձայն, ծունր ենք դնում մեր Ինքնակալ Կայսրի առաջ մեզ ցոյց տուած մեծ ողորմութեան համար»:

—

Սէվաստօպօլ.—Ամբողջ ազգաբնակութիւնը սպասում է Բարձր Հիւրերին: Տրամադրութիւնը տօնական է: Քաղաքը զարդարված է դրօշակներով, ծաղիկներով, կանաչով ու գորգերով: Փողոցները լի են ժողովրդով: Ամեն կողմից մարդիկ են գալիս:

Ժամը $4^1/_2$-ին ցերեկով ժամանեցին Կայսրը և Կայսրուհին Պահաժառանգի և Օգոստափառ Աղջիկների հետ, ուղեկցութեամբ պալատի մինիստրի և շքախմբի անդամների: Արքայական նաւամատոյցում դիմաւորեցին ծովային մինիստրը, զօրահրամանատարը, տեղական քաղաքացիական և զինուորական իշխանութիւնները, հաստատութիւնների և հասարակութեան ներկայացուցիչները: Այստեղ և նշանակված էր պատուաւոր պահակախումբ: Քաղաքգլուխը ողջունեց Կայսրին աղուհացով, Կայսրուհուն մատուցվեց ծաղկեփունջ: Ժողովրդի ցնծագին «ուրա» աղաղակներով Նոցին Մեծութիւնները Օգոստափառ Զաւակներով անցան «Շտանդարտ» զբօսանաւը:

—

Սէվաստօպօլ. — Կէսօրից յետոյ Կայսրը շոգենաւով բարեհաճեց անցնել Սև ծովի նաւատորմի նաւերի առաջով և դիտել նրանց:

Երեկոյեան ժամը 7-ին քաղաքը գեղեցիկ կերպով հրավառված էր: Ծովափին հրախաղութիւն կար: Բոլոր նաւերը պայծառ լուսաւորված են: Փողոցները լի են ուրախ ժողովրդով:

Նոցին մեծութիւնների Սէվաստօպօլ այցելելու առթիվ [illegible] բաշխեցին մի քանի տուգանքներ և ազատեցին վարչական կարգով բանտարկվածներին:

ՍՏՕԼԻՊԻՆԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
7 սեպտեմբերի

Կիէվ.—Թոյլատրվեց հանգանակութիւն բանալ քաղաքում Ստօլիպինին արձան կանգնեցնելու համար: Քաղաքային դուման արտակարգ նիստում, յայտարարելով սուգ, որոշեց Մալօ Վլադիմիրսկայա փողոցը անուանել Ստօլիպինի անունով, դագաղի վրա պսակ դնել, յատկացնել 10,000 րուբլի՝ Ստօլիպինի մահարձանի համար: Անմիջապէս շրջեցվեց ստորագրութեան թուղթը, որը ներկայ եղող ձայնաւորները ստորագրեցին խոշոր նուիրաբերութիւններով:

Մեծ հանդէսով պաշտօնական անձանց և ժողովրդի ուղեկցութեամբ Ստօլիպինի դագաղը հիւանդանոցից տարվեց եկեղեցի: Մարմինը անդամահատվեց և զմռսվեց Ստօլիպինին բուժող բոլոր մասնագէտների ներկայութեամբ: Կազմվեց ընդարձակ արձանագրութիւն: Երևաց, որ երիկամունքները, թոքերը և ստամոքսը առողջ էին և գնդակից չէին վնասվել: Բժիշկների վկայութեամբ՝ Ստօլիպինը ցաւերը տարել է հերոսաբար և՝ չը նայած իր լուրջ դրութեան՝ շարունակ տեղեկութիւն էր հարցնում վիրաւորված երաժշտի մասին. տեղեկանալով որ վէրքը վտանգաւոր չէ, Ստօլիպինը ասել է «Փառք Աստուծուն» և խաչակնքել է երեսը: Ըստ երևոյթին մահից չէր վախենում:

Մեծ քանակութեամբ ժողովուրդ է այցելում Ստօլիպինի մարմնին և երկրպագում են նրան: Շարունակ ըստացվում են հազարաւոր ցաւակցական հեռագրներ:

Կիէվի գէնէրալ-նահանգապետի նախագահութեամբ կազմակերպվեց մի մասնաժողով Ստօլիպինի մահարձանի հարցի համար: Նուէրները ստանում են գէնէրալ-նահանգապետը, նահանգապետները, նահանգական և գաւառական ազնուականութեան պարագլուխները, Կիէվի քաղաքագլուխը:

Ստօլիպինի դագաղը եկեղեցի տանելու ժամանակ փողոցները լի էին զօրքերով և բազմութեամբ: Դագաղի ետևից գնում էին հանգուցեալի այրին, եղբայրը և մօտիկ ազգականները, արդարադատութեան մինիստրը, գէնէրալիտէտը, պաշտօնեաներ, քաղաքային վարչութիւնը լիակատար կազմով, ազնուականութեան, հասարակական հաստատութիւնների ներկայացուցիչները, միապետական կուսակցութիւնները իրանց դրօշակներով, ուսանող-միապետականների պատգամաւորութիւնը, զինուորական երաժշտախումբը, հեծեալ ու հետիոտն ոստիկանութիւն, բազմաթիւ հասարակութիւն: Սգերթը բռնում էր մի վերստ տարածութիւն: Ամբողջ ճանապարհին կանգնած էին զօրքեր ու դպրոցականներ: Մայթերը և պատշգամբները լի էին մարդկանցով:

—

Կիէվ.—Կայսրը քաղաքի աղքատների օգտին նուիրեց 15,000 րուբլի:

Գէնէրալ-նահանգապետ Տրէպօվին շնորհվեց Ալէքսանդր Նէվսկիի շքանշան Բարձրագոյն հրովարտակի հետ:

Ներքին գործերի մինիստրի օգնական Կուրլօվը մեկնեց Պետերբուրգ:

—

Պետերբուրգ. —Կիէվում կատարված ոճրի ազդեցութեան տակ «Россія»-ն հարց է տալիս, թէ ինչ կը լինի այսուհետև, և, համեմատելով հասարակութեան տրամադրութիւնը հինգ տարի առաջ գոյութիւն ունեցող տրամադրութեան հետ, գալիս է այն եզրակացութեան, թէ ներկայումս հասարակութեան ահագին մեծամասնութիւնը ամենից առաջ ատում է ամեն տեսակ տէրրօրը և բռնութիւնը, այդ պատճառով եթէ այժմ գործնական բռնութիւնները վերսկսվեն, դրանք կընդհարվեն նոր միջավայրի: Հասարակութեան բոլոր խաւերը և իշխանութիւնները այժմ կտրուկ դիմադրութիւն ցոյց կը տան բռնաւորներին: Այսօրինակ հանգամանքներում ամեն մի նոր յարձակում կը վնասէ հէնց իրանց նախաձեռնող[illegible]

Վերադարձան Կիէվից մինիստրների խորհրդի նախագահի պաշտօնակատար Կոկօվցէվը և զինուորական մինիստրը:

Ժամը 2-ին Կիէվ մեկնեց յատուկ արտակարգ գնացք բարձր պետական հաստատութիւնների պատգամաւորութիւններով, որոնք ներկայ են լինելու Ստօլիպինի թաղմանը:

Հոգեհանգիստներ կատարվեցին Ստօլիպինի համար պալատի մինիստրութեան դիւանատանը, Կարմիր Խաչի ընկերութեան վարչութեան մէջ, Հեռագրական Գործակալութեան դիւանում, քաղաքային դումայում և այլն:

«Россія»-ն առաջնորդողում ասում է. «Յեղափոխականները սպանելով Ստօլիպինին՝ իրանց դէմ գրգռեցին բոլոր գիտակից քաղաքացիների զայրոյթը: Ամեն մինի պարտականութիւնն է սպասել, որ յանցաւորները իրանց արժանաւոր պատիժը ստանան, և ոչ թէ լցվեն վրէժառութեան զգացմունքով: Մասնաւոր անհատների կամ ամբոխի վրէժխնդրութիւնը չէ կարող նըպաստել հասարակական հանգստութեան ու կարգուկանոնին: Այս մութ ժամանակ անկարգութիւններն ու յուզմունքը աւելացնելը յանցանք կը լինի հանգուցեալի յիշատակի առաջ, մեր բազմաչարչար հայրենիքի առաջ»:

—

Պետերբուրգ.—Պետ. Հեռ. Գործակալութիւնը հեռագիրներ է ստացել Բերլինից, Պարիզից, Լօնդօնից, Վիէննայից, Ցէտինիէից, Բէլգրադից, Բուդապեշտից, Միւնխէնից, որոնցով արտասահմանեան պետութիւնների ներկայացուցիչները և մամուլը ցաւակցական հեռագիրներ և յօդուածներ են նուիրել Ստօլիպինի մահվան առիթով:

—

Բագու. — Խուզարկութիւնից յետոյ ձերբակալվեց բժիշկ Բօգրօվը:

—

Գրօզնօ.—Դուման որոշեց Թօշակաւոր հաստատել Ստօլիպինի անունով տղայոց ու օրիորդաց գիմնազիաներում, կախել դահլիճում հանգուցեալի պատկերը:

—

Օդեսսա.—Քաղաքի բոլոր միապետական կազմակերպութիւնների նախագահները լրագրական յայտարարութեամբ հրաւիրում են ռուս հասարակութեանը՝ չը հաւատալ տարածված չարամիտ լուրերին, թէ պատրաստութիւններ են տեսնվում հակահրէական ցոյցեր կազմակերպելու: Դատախազական կարգադրութեամբ կազմակերպութիւնների անդամները հաւատում են, որ Ռուսաստանում կայ կայուն իշխանութիւն, որը և վճռական միջոցներ ձեռք կառնէ պահպանելու պետութեան հանգստութիւնը և պաշտպանելու ռուս ժողովուրդը օտարազգի բռնութիւնից:

—

Մօսկվա. — Ստօլիպինի թաղմանը մեկնեցին նահանգապետը և քաղաքագլուխը, որը պսակ է դնելու քաղաքի կողմից հետևեալ մակագրութեամբ. «Ռուս երկրի մեծ քաղաքացի Ստօլիպինին»: Ուղարկվեց նաև արծաթեայ պսակ քաղաքապետութեան պաշտօնեաների կողմից:

—

Հէլսինգֆօրս.—Ստօկհօլմի «Սվէնսկա-դագ-Բլադէտը» ասում է. «Ստօլիպինի կեանքի դէմ կատարված մահափորձը առաջին խոշոր տէրրօրիստական ակտն էր սօց.-յեղափոխականների և ֆինլանդական տէրրօրիստների միանալուց յետոյ: Այդ միայն սկիզբն է մի շարք մահափորձերի, որոնք կատարվելու են 1911—1913 թ. թ.»:

—

Հռօմ.—Պետերբուրգում գտնվող իտալական դեսպանին յանձնարարվեց իտալական կառավարութեան և արտաքին գործերի մինիստրի անունից ցաւակցութիւն յայտնել Ստօլիպինի մահվան առիթով:

—

Զագրէբ.—Լրագիրների մեծ մասը համակրական յօդուածներ է նուիրել Ստօլիպինին:

—

Կիէվ.—Պետերբուրգից եկան կառավարական բարձր հաստատութիւնների պատգամաւորութիւնները: Եկածները ամբողջ կազմով հոգեհանգիստ կատարել տուին հանգուցեալի դագաղի վրա և պսակներ դրին մակագրութիւններով: [illegible] պսակների մէջ: Ամեն րօպէ հանգուցեալի դագաղը համբուրողների թիւը մեծանում է: Կանայք հեկեկում են: Դագաղի մօտ բացի պատւաւոր պահակներից և ժանդարմներից հերթապահութիւն են անում բոլոր վարչութիւնների ներկայացուցիչները հերթով:

Եկեղեցու բակը լի է ժողովրդով: Եկան հանգուցեալի ընտանիքը, բարձրաստիճան անձինք, մինիստրութիւնների և հասարակական հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչները, շատ դպրոցականներ: Դագաղի վրա դրվեց ի միջի այլոց մի մեծ արծաթեայ փշեայ պսակ Կիէվի միապետական կուսակցութիւնների կողմից:

—

Պետերբուրգ.—Տեղեկութիւններ ըստացվեցին, որ Ստօլիպինի համար հոգեհանգիստներ են կատարվել Պրագայում, Սօֆիայում, Լօնդօնում:

—

Կ. Պօլիս.—Ստօլիպինի մահը ողբում է նաև թիւրքական մամուլը: Բոլոր լրագիրները միաբերան դատապարտում են յանցանքը, ընդունում են Ռուսաստանի կորստի խոշոր նշանակութիւնը:

—

Պետերբուրգ. — Վաղը, Ստօլիպինի թաղման օրը, ներկայացումները յետաձգվելու են Պետերբուրգի և Մօսկվայի կայսերական թատրոններում և Վարշավայի կառավարական թատրոնում:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
7 և 8 սեպտեմբերի

Պետերբուրգ.— Սկսվեց միջազգային աւտօմօբիլային մրցումը Պետերբուրգ-Մօսկվա-Կուրսկ-Խարկօվ-Եկատէրինօսլավ-Սէվաստօպօլ: Մասնակցում են զանազան տիպի 60 աւտօմօբիլներ Ռուսաստանից, Գերմանիայից, Աւստրօ-Ունգարիայից, Իտալիայից, Անգլիայից, Հիւսիսային-Ամերիկայից, Բէլգիայից և այլն:

—

Հաագա.—1912 թ. նախահաշւում եկամուտները հաշված են 200 միլիօն, ծախքերը՝ 222 միլիօն:

—

Սօֆիա.—Ազգային ժողովի համար ընտրվել են 190 պատգամաւոր կառավարութեան կուսակցութեան և 23 օպպօզիցիայի:

—

Տուլօն.—«Գլուար» նաւի վրա պայթումից սպանվեց մէկ և վիրաւորվեցին 15 մարդ։

Բերլին.—Քաղաքական շրջաններում խոշոր նշանակութիւն է տրվում Շվարցկօֆին Պօզնանի աւագ-նախագահ նշանակելուն։ Սպասվում է աւելի խաղաղասիրական քաղաքականութիւն լեհերի վերաբերութեամբ։

Վօլֆը հաղորդում է, որ գերմանական պահանջները դեռ իրագործված չեն։ Այդ մասնաւորված է Կամբօնին յանձնված պատասխանի մէջ։ Երկու կողմերն էլ աւելի գործնական գտան բերանացի խօսակցութիւն ունենալ գոյութիւն ունեցող տարաձայնութիւնների առիթով և որոնել առանձին կէտերի այնպիսի խմբագրութիւն, որ համաձայնեցնէր երկուստեք հասկացողութիւնները։ Այդ հասկացողութիւնը մասամբ տարբերվում է ըստ ձևի։

Սէվաստօպօլ.—Բարձրագոյնս թոյլատրվեց յատկացնել վակուֆային գումարներից 8000 րուբլի՝ Սէվաստօպօլում կառուցվող մզկիթը աւարտելու համար։

Տուլօն.—«Գլուար» շոգենաւի վրա պայթումից սպանվել են ընդամենը 8 հոգի։

Պարիզ.—Երկիւղ կրելով, որ քաղաքական դրութեան անորոշութեան պատճառով կարող է բօրսայում սնանկութիւն առաջ գալ, բանկերը սկսել են այլևս մեծ ծաւալով փոխառութիւններ բաց չը թողնել։ Մինիստր-նախագահը և ֆինանսների մինիստրը «Matin»-ի ասելով ծանօթացան գործի դրութեան հետ, եկան այն համոզման, թէ դրութիւնը կը բարւոքվի ամսի վերջերին, երբ և դրամաշուկան կը ստանայ անհրաժեշտ գումարները։

Բերլին.—Պետ. Հեռ. Գործակալութեան թղթակիցը յուսալի աղբիւրից տեղեկութիւն քաղեց, որ գերմանական կառավարութիւնը մի պաշտօնական հաղորդագրութիւն է ստացել, որի մէջ ասված է, թէ Բէլգիայում յիրաւի տեսնվել են պաշտպանողական պատրաստութիւններ, սակայն այդ սովորական ձեռնարկութիւններ են եղել։ Այնպէս որ Բէլգիայի ընդհանուր պատերազմական պատրաստութիւնների լուրերը անհիմն պէտք է ընդունել։

Հռոմ.—Ամբողջ Իտալիան ոգևորութեամբ տօնեց Հռոմի ազատութեան [illegible]

Լվօվ.—Մեռաւ նախկին մինիստր Զալեսկին։

Հէլսինգֆօրս.—Գեներալ-նահանգապետը պաշտօնանկ արեց Տաֆէրմօրի ոստիկանապետ պօրուչիկ Ամիրօվին հակա-օրինական ժողով թոյլատրելուն համար։

Հէլսինգֆօրս.—Անգործ լինելուն համար պաշտօնանկ եղաւ Սան-Միխէլի ոստիկանապետ Ագէնբէրգը, որ թոյլ էր տուել հակաօրինական ցոյցման ժողով։

Վիէննա.—Ստորին աւստրիական լանդտագի առաջին նիստը կենսական մթերքների թանգութեան առիթով չափազանց աղմկալի էր։ Տեղի ունեցան խիստ ընդդիմախօսութիւններ քրիստոնեայ սօցիալիստների և սօցիալ-դեմօկրատների միջև։

Պրագա.—Կրոլէւօրում տեղի ունեցան անկարգութիւններ մթերքների թանգութեան պատճառով։ Կանչվեցին զօրքեր։ Մի քանի մարդ կալանաւորվեցին։

Պէկին.—Չինգուֆում դրութիւնը լաւացել է։ Ցոյց կայ, որ ապստամբութիւնը հանգչի։ Ուղարկված են նոր զօրքեր։

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
7 և 8 սեպտեմբերի

Մադրիդ.—Կանալէխասը յայտնեց, որ սահմանադրական երաշխաւորութիւնների վերացման կարգադրութիւնը արգասիք է գործադուլային շարժման յեղափոխական ու անիշխանական բնաւորութեան։ Կառավարութիւնը կը վերականգնէ կարգուկանոնը՝ ինչ գնով էլ որ լինի։

Վալէնսիայում դրութիւնը վատթարացել է։ Ալսիրան յեղափոխականների ձեռքումն է։

Բարսէլօնայում, Բիլբաօյում, Սէվիլիայում, Սարագօսայում, Վալէնսիայում հանգիստ է, սակայն ձերբակալութիւնները շարունակվում են։ Վիկտօրիա և Վալէնսիա նահանգների այլ տեղերում անկարգութիւնները շարունակվում են։ Խաւիվում և Կարագանչէնտում վերստին բռնկվել է յեղափոխական շարժում։ Հասարակական շինութիւնները հրդեհվում են, երկաթուղագծերը փչացվում են։

Մադրիդ.—Գործադուլի պատճառով լրագիրներից մի քանիսը լոյս չը տեսան, միւսները լոյս տեսան կրճատված ձևով։ Խաւիվում գործադուլաւորները քարեր շպրտեցին զօրքերի վրա. վերջիններս կրակեցին. սպանվեց 1, վիրաւորվեցին 4 մարդ։

Մադրիդ.—Սպասվում է ընդհանուր գործադուլ։ Կառավարութիւնը ձեռք է առել խստագոյն միջոցներ։ Զօրքերին հրամայված է անխնայ գործել զէնքով։ Սարագօսայում, Սէվիլիայում և Բարսէլօնայում հանգիստ է։

Մադրիդ.—Ժողովրդական տանը խուզարկելու ժամանակ եղաւ ընդհարում ոստիկանութեան հետ։ Ձերբակալվեց սօցիալիստ Կվեխէդօն։

Բիլբաօ.—Գործադուլաւորները փորձեցին ազատել բանտարկեալներին։ Ընդհարման ժամանակ շատ-շատերը վիրաւորվեցին։

Լօնդօն.—Գործադուլի պատճառով դրութիւնը իրլանդական երկաթուղագծերի վրա կրիտիքական է։

Թէրմօյում զօրքերը կազմ-պատրաստ կանգնած են։ Այլևս ձու և իւղ չեն ներմուծում Իրլանդիայից։

Լօնդօն.—Իրլանդիայում երկաթուղային գործադուլը շարունակվում է։ Շատ գաւառական քաղաքներում ըզգացվում է կենսական մթերքների պակասութիւն։

Լօնդօն.—Լիդսում 800 հանքաթանւորներ, զինված քարերով ու մահակներով, յարձակվեցին գործարանի վերատեսչի վրա, որ պաշտպանվում էր ոստիկաններով։ Ընդհարման ժամանակ մի քանի ոստիկան վիրաւորվեցին։ Ամբոխը ցրվեց։

Դուբլին.—Ծուլանդական թագաւորական մի վաշտ հրացանաձիգներ շտապով կանչվել են Լիմէրիկ։ Գործադուլի պատճառով զօրքերը 50 վերստ ոտով անցան։ Եկաւ առևտրի մինիստրութեան ներկայացուցիչը բանակցելու բանւորների և տէրերի հետ՝ հաշտութիւն կայացնելու առիթով։

Պարիզ.—Մինիստր-նախագահը արգելեց կիրակի օրը պատերազմի և մթերքների թանգութեան դէմ նշանակ[illegible]

Պրագա.—Չեխական մանուածքային արդիւնաբերութեանը սպառնում է ընդհանուր գործադուլ։ Կրալէգվօրում բոլոր ֆաբրիկաներում աշխատանքները կանգ են առել։ Սկիզբում խոշոր անկարգութիւններ են։ Կատարվեցին մի քանի ձերբակալութիւններ։ Բանւորները փորձեցին ազատել բանտարկեալներին, բայց ցիրուցան արվեցին։

Էլֆէրրօլ.—Ամենուրեք աշխատանքները կանգ են առել։ Կենսական մթերքների պակասութիւն է։ Հացատներում աշխատում են զինւոր-հացթուխներ։

ՄԱՐՈԿԿՕՅԻ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
7 սեպտեմբերի

Պօզնան.—Մարօկկեան հարցի առիթով գերմանական միութիւնների 2000 անդամները գայրոյթի զգացմունքով ողոքեցին բողոքել Անգլիայի միջամտութեան դէմ ֆրանս-գերմանական բանակցութիւններին, յոյս յայտնեցին, թէ Գերմանիան կարող կը լինի այսուհետև ևս իր շահերը ըստ հարկի պաշտպանել Մարօկկօյում։

Պարիզ.—Հավաս հաղորդում է, որ երեկվայ խօսակցութեան ժամանակ Կիդերլէն-Վեխտէրը գրաւոր պատասխան չը ներկայացրեց ֆրանսիական առաջարկութիւնների հանդէպ։ Կիդերլէն-Վեխտէրը և Կամբօնը երէկվանից խօսակցում են վիճելի կէտերի մասին։ Սակայն դեռ վաղաժամ է լաւատես կարծիք յայտնելը, որովհետև ոչ բոլոր տարաձայնութիւններն են չքացել և դեռ մնում են մի քանի սկզբունքային հարցեր, որոնց նկատմամբ Ֆրանսիան զիջում չի ցոյց տայ։

Կալիօն այսօր ընդունեց արտաքին գործերի և զինւորական մինիստրներին։

Բերլին.—Կիդերլէն-Վեխտէրը հանգստացուցիչ վստահացում արեց ֆինանսական շրջանների ներկայացուցիչներին ֆրանս-գերմանական բանակցութիւնների ընթացքի մասին։ Այդ պատճառով բօրսայի տրամադրութիւնը աւելի կայունացաւ։

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
7 և 8 սեպտեմբերի

Կ. Պօլիս.—Չերնօգօրիայի և Թիւրքիայի բանակցութիւնները աջողութեամբ պսակվեցին։

Կ. Պօլիս.—Տրիպօլիս ուղարկվեցին նորից արտիլերիա, հրազէն, հրացան, փամփուշտ։ Մտադրութիւն կայ այդ զէնքերը բաժանել ազգաբնակութեան։

Կ. Պօլիս.—Տիեզերական պատրիարքը տպագրում է սև գիրք, որի մէջ մէկ առ մէկ նկարագրված են լինելու այն յանցագործութիւնները, որ վերջին երեք տարիների ընթացքում նոր ռէժիմի ժամանակ գործվել են թիւրքահպատակ յոյների վրա։

Մօնաստիր.—Դիբրում բանտից փախան 25 ալբան-բանտարկեալներ։ Պահակախումբը կրակեց օդում։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
7 և 8 սեպտեմբերի

Թէհրան.—Սալար-ուդ-Դովլէն Արագում նշանակեց իր նահանգապետին, առաջաւոր զօրախմբեր ուղարկեց Նօուբերան, մտադրվելով ըստ երևոյթին յարձակվել Թէհրանի վրա Համադանի հին ճանապարհի կողմից։

Բախտիարների մի մասը կենտրոնացել է Կումում, միւս մասը Սարդար-Մուխթաշէմ-Բահաթուրի հրամանատարութեամբ Եփրեմի և սրա ֆէդայիների հետ միասին գիմեց Բաբադ-Քէրիմ և Նօուբերան։

Մէջլիսը ընդունեց կառավարութեան առաջադրութիւնը՝ թոյլ տալու Նօբէլ եղբայրներին նաւթատար խողովակ անցկացնել Էնզէլիից-Րաշտ։ Նաև թոյլատրված է ներքին գործերի մինիստրին ժանդարմերիան վերակազմելու համար հրաւիրել դարձեալ չորս շվէդացի օֆիցերների։

Լօնդօն.—«Times»-ի տեղեկութիւնների համաձայն, Պարսկաստանը Զէլիգման բանկային տան միջոցով մտադիր է 4 միլիօն ֆունտի փոխառութիւն կնքել։ Այդ փոխառութեան հետ զուգընթացաբար վճարվելու է ռուսական բանկին մի միլիօն ֆունտ պարտքը։ Առաջարկութեան մասին տեղեկացված է Թէհրանի ռուսական և անգլիական միսիաներին, սակայն Զէլիգմանը յայտնեց Րէյտէրի թղթակցին, որ «Times»-ի տեղեկութիւնը վաղաժամ է։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 30 օգոստոսի

Կառավարական զօրքերի և Շուջա-ուդ-Դովլէի ձիաւորների միջև ընդհարումներ դեռ չեղան։ Բանակցութիւնների անարդիւնք մնալու հետևանքով՝ Սամադ խանի ձիաւորների շղթան պատում է Թաւրիզի շրջակայ գիւղերը։ Արևմտեան սահմանը Սարդարի ձեռքից անցաւ Շուջա-ուդ-Դովլէի ձիաւորների ձեռքը։

Տարվայ այս ժամանակին, երբ Թաւրիզեցի ժողովուրդը ձմերային պաշարը տուն է տանելու, արգելված է քաղաք մտցնել ցորեն, ոչխար, մրգեղէններ, փայտ, ածուխ և անգամ բանջարեղէններ։ Հացը շատ թանգ է և չը կայ. միս երէկվանից չէ ճարվում և մսագործների առաջ գունդագունդ ամբոխը խռնված է և միս ձեռք բերել չէ կարողանում. ամեն ինչ քառապատիկ գներով է ծախվում, այն ևս չը կայ. դրութիւնը կրիտիկական է։

Կառավարականները եռանդոտ պատրաստութեան մէջ են, կազմվում են կամաւոր մարտիկների նորանոր խմբեր և գնում քաղաքից դուրս դիրքերի վրա։ Հարևան օսմանցոց համակրութիւնը սահմանադրականներին՝ ընդդէմ Մահմէդ-Ալի միրզայի շարժումներին՝ բացորոշ է արդէն. թնդանօթաձիգ և այլ զինւորական գործողութիւնների համար թիւրք օֆիցերները յօժարակամ անցնում են զօրքերի գլուխը։ Ասում են, որ հարկ եղած դէպքում սահմանի զօրամասերից օգնելու տրամադրութիւն ևս ցոյց է տրվում։

Այսօր ստացվեց հետևեալ հեռագիրը Թէհրանից.

«30 օգոստոսի.—Բանակը, որ գտնվում է Սարդար Մուհիի և Մոյինը Հիւմայունի հրամանատարութեան տակ Մազանդարանում, յաղթութիւն է տարել։ Սալար-Փաթէհի բանակը գրաւեց Սարին և Բարֆրուշը։ Մահմէդ-Ալին փախաւ Շահրուտ։ Սիմնան և Դամղանը նորից անցան կառավարականների ձեռքը, որտեղերում ուղարկվեցին գաւառապետներ։ Մէշէդի հեռագրաթելը վերանորոգվեց. ոգևորութիւնը մեծ է»։

Այսօր լուր տարածվեց քաղաքում, որ կալանաւորված տխրահռչակ Ռահիմ խանը խեղդամահ է եղել բանտում, սակայն չը ստուգվեց։

Ռահիմ խանի որդի Բոյիւք խանը գործում է Շուջա-ուդ-Դովլէի մօտ, որ գտնվում է Վասփինջում։ Բոյիւք խանը քանիցս փորձեց խաբելու սահմանադրականներին, որ ինքը հաւատարիմ է սահմանադրութեան, նպատակ ունենալով իր ձիաւորներով մտնել Թաւրիզ և փախցնել հօրը, բայց ի զուր, կառավարականները չը խաբվեցին։

31 օգոստոսի

Շուջա-ուդ-Դովլէի շղթան շրջապատում է Թաւրիզի բոլոր կողմերը. այսօր գրաւեցին Մարանդը՝ Ջուլֆա-Թաւրիզ ճանապարհի վրա. քաղաքի դատաւորը և ուրիշ պաշտօնեաները, որոնք կառավարութեան կողմից էին նշանակվել, խոյս տուին։ Ճանապարհի վրա հրոսակների կողմից յափշտակութիւններ և սպանութիւններ են պատահում։ Այս 2 օրում յարձակում գործեցին մի փուրգօն ճանապարհորդների վրա, խլեցին նրանցից փող և ապրանք ու սպանեցին մի կօզակի։ Ռուսաց 40 կօզակ հետևեցին աւազակներին. բռնեցին թէ ոչ՝ յայտնի չէ։

Շղթան նեղանալով՝ պակասում են զգալի կերպով մթերքները, և Թաւրիզի հազարաւոր հասարակութիւնը խիստ կարօտութեան մէջ է գտնվում։ Թէհրանից պօստ չէ գալիս. եկածն էլ բացված ու խուզարկված է Սամադ խանի կողմից։ Մաքազա ոչ մի թերթ չէ մտնում Թաւրիզից և թէ Կովկասից. մեծ արգելք է դրված։ Արդաբիլում եղած Մուջալլալ Սուլթանը Սամադ խանի մօտն է։

Մակուի Սարդար Իզզալ Սալթանէն կազմ և պատրաստ է և խորամանկութեամբ ըսպասում է Մահմէդ-Ալիի շանսերին, որ բարեբաղդաբար փշուր-փշուր եղաւ։ Ի՞նչ կը լինի Սարդարի դիրքը։

Սահմանադրականները՝ հայեր և պարսիկներ, քաղաքից հեռու Շաթրանլու կոչված դիրքերում ստուարանում և խռնվում են հետզհետէ հասնող կամաւորներով և սպասում են յարձակումներին։

Այսօր անգլիական հիւպատոսարանում ստացված հեռագիրը յայտնում է, որ նախկին շահը, յուսահատ՝ կրած պարտութիւններից, փախուստ է տուել իր նախկին տեղը՝ Աստրաբադ, որտեղից հաւանականաբար կանցնի իր բնակավայրը՝ Օդեսսա։

Շատ հաւանական է կարծվում, որ ընդհարումներ տեղի չունենան Թաւրիզի շուրջը. ինչպէս հաւաստիացնում են, Մահմէդ-Ալիի պարտութիւնները թուլացրել են Սամադ խանին, որ միջոցներ է որոնում պատւաւոր կերպով դուրս գալ իր նեղ դրութիւնից։

Բաւարար չէ նաև Սալար-ուդ-Դովլէի կացութիւնը Համադանում։ Հաստատ տեղեկութիւններ կան, որ քշել են նրան Համադանից, որ ապաստանել է Քիրմանշահում։

Շահականների վիճակը յուսահատական է։ Յաջորդ դէպքերը կը հաղորդեմ պարբերաբար։

Հայկազուն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ա. Ի. ՇԻՆԳԱՐԵՕՎԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

I

Պետական Դումայի անդամ Ա. Ի. Շինգարեօվի դասախօսութիւնը—«ռուս պետական տնտեսութիւնը և բիւջէն»—հաւաքել էր ամսիս 7-ին վրաց ազնուականութեան թատրօնում բազմաթիւ ունկնդիրներ։ Դրա պատճառը անշուշտ ոչ միայն դասախօսութեան թեման էր, մի հրատապ հարց ռուս իրականութեան մէջ, որչափ և դասախօսի հռչակը որպէս բիւջէտային հարցի քաջ ծանօթներից մէկը, որ ժողովրդական ազատութեան կուսակցութեան կողմից ապաբէզ է գալիս բիւջէն քննելու ժամանակ որպէս ռեւէտօր։ Այդ դերում նա միշտ ունեցել է մեծ աջողութիւն, ստանալով ֆինանսների մինիստրից «իմ մշտական հակաճառողի» տիտղոսը։ Շնորհալի դասախօսը իր ճառով գրաւեց հասարակութեանը գրեթէ 3 ժամ, որ լսում էր ռեւէտօրին անսպառ ուշադրութեամբ և խորին հետաքրքրութեամբ։ Որքան էլ դասախօսի ասածները էլեմենտար էին հարցին ծանօթների համար, սակայն ռեւէտօրը այնպէս վարպետօրէն հիւսել էր իր դասախօսութիւնը, երբեք դասաւորել էր այնպիսի պերսպեկտիվով, որ չէր կարող չը յափշտակել ունկնդրին։

Արդէն XX դարի սկզբին, դեռ Ս. Ի. Վիտտէի օրով, ռուս պետական բիւջէն իր հսկայութեամբ գերազանցում էր աշխարհիս բոլոր մեծ պետութիւնների բիւջէն։ Ներկայումս նրա չափն է՝ 2 միլիարդ հօթը հարիւր միլիօն րուբլի, և եթէ այս թւից հանենք պետական տնտեսութեան հաշիւը (օղու մօնօպօլիայի և երկաթուղային գծերի եկամուտը), մենք կը ստանանք դարձեալ մի վիթխարի թիւ՝ մէկ միլիարդ ութ հարիւր րուբլի տարեկան, որ տենդենց ունի արագ-արագ բարձրանալու։ Բայց չը նայած այդ հսկայ բիւջէին՝ ժողովրդական տնտեսութիւնը օր օրից ընկնում է։ Դա պարզ ապացուցին 1902 թւին Ս. Ի. Վիտտէի նախագահութեամբ կազմված «ժողովրդական տնտեսութեան ուսումնասիրող կօմիտէտները», «կենտրոնի աղքատացման» հարցի ուսումնասիրող յանձնաժողովը։ Դրութիւնը դրանից յետոյ չէր կարող լաւանալ, քանի որ վրա հասաւ մեծ ժողովրդական աղէտը՝ ռուս-ճապօնական պատերազմը, որ միայն դրամական ծախս պահանջեց՝ մօտ 3 միլիարդ րուբլի, չը հաշւած 100 հազարաւոր երիտասարդների կորած կեանքը։ Այնուհետև պակաս չը տուժեց ժողովրդական տնտեսութիւնը յեղափոխութեան փոթորկից, այնպէս որ ներկայումս ռուս ժողովրդական տնտեսութեան մասին հազիւ թէ լավին լաւատես կարծիքներ։ Ժողովրդական ներկայացուցիչների առաջ Դուման հաւաքելուց դրվեց մի շատ բարդ խնդիր. բարելաւել այդ տնտեսութիւնը, տալ նրան ույժ այնքան, որ գէթ նա դիմանայ այդ հսկայ բիւջէտի ծանրութեանը։ Ասպարէզ եկաւ անյետաձգելի ծախսերի մի ահագին շարան. բարձրացնել ժողովրդական լուսաւորութեան մակերևոյթը մի այնպիսի երկրում, որտեղ անգրագէտների տոկոսը անցնում է 70-ից, կանոնաւորել հողային հարցը, որ նոյնիսկ ներկայումս ստացած իր լուծումով պահանջում է հարիւրաւոր միլիօններ (տնտեսութիւն հանդէպ նական հողերի վրա, խուտօրներ վերակազմելու համար, գաղթ դէպի ծայրագաւառները), կանոնաւորել երկաթուղային գծերի վրա հաղորդակցութիւնը, շօսէներ գցել այն երկրում, ուր չը կան կանօնաւոր հաղորդակցութիւններ, ստեղծել նաւատորմիղ, որ գրեթէ կորաւ ամբողջովին Ցուսիմայի մօտ, հոգալ օրէ-ցօր մեծացող զինւորական բիւջէի բացը և այլն։ Այս ծրագրի իրագործման համար հարկաւոր են տարեկան հարիւրաւոր միլիօն րուբլիներ, որ չէ տալիս մեր վիթխարի բիւջէն։ Չը նայած որ ժողովրդական կարիքները շատ նուազ չափով են բաւարարութիւն ստանում այդ բիւջէից և սակայն բիւջէի ծախսը աւելի արագ է բարձրանում, քան ստացվող եկամուտը. առաջինը տարուց տարի բարձրանում է 5 տոկոս, երկրորդը աճում է 3 տոկոսով։

Չը պիտի մոռանալ այն հանգամանքը, որ բացի այս բիւջէից տէրութիւնը միջոցներ է ստանում և զեմստվային ու քաղաքների ինքնավարութեան դրամարկղներից, թողնելով սրանց տարտամ դրութեան մէջ։ Իսկ մեր զեմստվօների և քաղաքների բիւջէն ամբողջ լայնածաւալ պետութեան մէջ չէ հասնում Լօնդօնի ինքնավարութեան ծախսին։ Զարմանալի չէ, որ տեղական ինքնավարութիւնը ներկայ դրութեան մէջ բուն տեղական կարիքների վրա շատ քիչ է ծախսում, որ ստիպեց ժողովրդական ազատութեան կուսակցութեանը Դումա մտցնել մշակված մի օրինագիծ, որով պետութիւնը վերցնելով իր վրա ինքնավարութիւններից պետական կարիքների վրա ծախսվող գումարները՝ օժանդակութիւն տայ նրան կարելի չափով կատարել իր կոչումը։

Նոյն իսկ մինիստրութեան մշակված օրինագծով պետական բիւջէն քաղաքներին և զեմստվօներին պիտի տայ մօտ 40 միլիօն րուբլի նպաստ տարեկան, որ, ի հարկէ, ծանրանալու է բիւջէի վրա։

Ներկայումս ընդհանուր գծերով մեր բիւջէն ներկայացնում է հետևեալ անմխիթար պատկերը. $^3/_8$-ը ծախսվում է երկրի պաշտպանութեան վրա (զօրքի և նաւատորմի), $^1/_4$-ը պարտքերի հատուցման վրա (տոկոս և հանգուցում), $^1/_4$-ը կառավարութեան վրա և միայն $^1/_8$-ը ժողովրդական կարիքները լրացնելու վրա։ Ապա ուր մնաց ծրագրված ծախսերը լրացնելու միջոցները, որտեղից վերցնել, քանի որ էլ տեղ չէ մնացել հարկերի բարձրացման։ Վերջերս կատարված փորձերը այդ ուղղութեամբ ապացուցին, որ ժողովրդի գրպանը սպառվել է, որ հարկերի բարձրացումը չէ տալիս նոր եկամուտ. ժողովուրդը ստիպված է լինում պակասեցնել սպառողութիւնը. սոսկալի երևոյթ, որ ապացուցում է ժողովրդական յոգնածութիւնը հարկերի ծանրութեան տակ։ Եւ խնդալէս՝ մեր երկրում ժողովուրդը, ստանալով չնչին հասոյթ՝ համեմատած ուրիշ երկրների հետ, պետական գանձարանին տալիս է իր վաստակի 20 տոկոսը, մինչդեռ հարուստ Անգլիայում այդ տոկոսը հաւասար է 8-ի, համաշխարհային բանկիր Ֆրանսիայում՝ 11-ի և այլն։

Թուցէ ծրագրված բարելաւումների ծախսերը կարելի կը լինի հոգալ հէնց պետութեան վիթխարի տնտեսութիւնից՝ նրա օգուտ մենավաճառից, երկաթուղային հասոյթներից, անտառների եկամուտներից. այդ հարցը վճռելու համար պիտի ծանօթանալ այդ տնտեսութեան հետ գէթ այն չափով, որքան վարագոյրը բացվել է ժողովրդական ներկայացուցչութեան առաջ։

Պ. Զ.

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԻ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐԻՑ

Դպրոցը, որքան էլ մօտ կանգնած լինի ընտանիքին, նրա կեանքի շարունակութիւնը կազմէ, որին ձգտում է մանկավարժութիւնը, նա այնուամենայնիւ իր ներքին ու արտաքին կեանքով, մանաւանդ գիւղական մանուկի համար, մի նոր աշխարհ է ներկայացնում, աւելի բարձր, աւելի մաքուր յատկութիւններով։ Այսպիսի մտքերով դիմում է մանուկը դպրոց։

Դպրոցական կեանքը այնպիսի ուղղութիւն պիտի ընդունէ, որ առիթ չը ծառայէ ի դերև ելնելու ոչ մի սանի մեծ յոյսերը դէպի ինքը՝ դպրոցը, որը կարելի է միայն այն ժամանակ, երբ գործը տարվում է հոգեբանական դիտողութիւնների վրա, երբ ուսուցիչը՝ դպրոցի միակ հոգին՝ ծանօթ է մանկան ընդհանրապէս, իսկ իւրաքանչիւրի հոգեբանութեան հետ մասնաւորապէս։ Դպրոցը ուսուցչի համար մի մեծ հոգեբանական ինստիտուտ է, և իր գործին նուիրված ուսուցիչը կարող է թանգագին գանձ հաւաքել իր աշակերտներից։

Դպրոցական պարապմունքները, որպէս մտապատկերների մի նոր շրջան, որոց ույժ ու աշխատանք են պահանջում աշակերտի կողմից։ Ամեն մի նոր պարապմունք ինտենս-

սխվութեան հասնելու համար, բացի նիւթի համապատասխան լինելուց, պահանջում է ժամանակի աստիճանաբար աւելացումն մինչև որոշ տեղ, որից յետոյ նա դարձեալ դառնում է էկստենսիվ։

Իւրաքանչիւր աշակերտ զգացած կը լինի, որ ինտենսիվ աշխատանքը օրվայ դասերի ժամանակ միջին ժամերն են. իսկ առաջին և մանաւանդ վերջին դասերի ժամերը էկստենսիվ են. ուսումնական տարվայ ինտենսիվ աշխատանքի ժամանակը նոյեմբերից մինչև մարտի վերջն է, իսկ մնացած ամիսները նա էկստենսիվ է. երբ երկար դադարից յետոյ սկսում ենք պարապել ընթերցանութեամբ կամ այլ մտաւոր աշխատութեամբ, կարճ ժամանակից յետոյ ուղեղի յոգնածութիւն ենք զգում, իսկ եթէ այդպիսի պարապմունքը պարբերաբար շարունակվի, այն ժամանակ շուտափոյթ յոգնածութիւն չենք զգայ։

Այս հիման վրա դպրոց մտած երեխային առաջին անգամից չը պէտք է ծանրաբեռնել իւրաքանչիւր դասին 45—50 ր. մտաւոր աշխատանքով, որը դպրոցական կեանքին անսովոր մանուկի համար տաղտկալի է և յոգնեցուցիչ. այստեղ ինքնըստինքեան առաջ է գալիս անուշադրութիւն և ժամանակի ապարդիւն վաճառումն։

Լաւ է 25—30 րոպէ ինտենսիվ աշխատանք ունենալ, քան թէ 45—50 րոպէ և կէսը էկստենսիվ։

Գործադրվող այս վերջին ձևը—բոլոր դասարանների դասերի տևողութեան միաչափութիւնը թէև ունի իր արդարացուցիչ պատճառը—փոքրերի անժամանակ դուրս գալը խանգարում է միւս դասարանների պարապմունքը. բայց դա արտաքին է և շատ նսեմ դրա հակառակ ընթացքի հետեւանքի առաջ. 45—50 րոպէ դասի տևողութիւնը փոքրերի համար առաջին օրվանից հասցնում է իր յոգնեցուցիչ հարուածը դեռ աշխատանքի չընտելացած երեխայի ուղեղին։ Իսկ նրա վաղահաս յոգնածութիւնը որքան մեծ արգելք է հանդիսանում ապագայ առաջադիմութեանը, դա արդէն փաստ է. բոլոր ուսանողները գանգատվում են ուղեղի յոգնածութիւնից։

Ոչ պակաս նշանակութիւն ունի դիսցիպլինա ասված հասկացողութիւնը։

Դիսցիպլինան դպրոցում հիմնված չը պէտք է լինի ահի, ծեծի վրա։

Իւրաքանչիւր աշխատանք, լինի նա մտաւոր թէ ֆիզիքական, որոշ ժամանակից յետոյ է հասնում ինտենսիվութեան և, հասնելով իր որոշ բարձրութեանը, նորից թուլանում. այս ի նկատի ունենալով պէտք է աւանդվելիք առարկաները այնպէս դասաւորել, որ առաջին և վերջին ժամերին ընկնեն հեշտ, ոչ այնքան յոգնեցնող առարկաները, այլ դժուար առարկաները բռնեն միջին դասերը։

Առաջին ժամերը, երբ հոգեկան ոյժը դեռ ինտենսիվութեան չէ հասած, նա դժուար առարկայի տակ ընկճվում է, և մնացած առարկաները, որքան էլ նրանք հեշտ լինեն, յոգնած ուղեղի համար մեծ ծանրութիւն կը ներկայացնեն. այսպիսով ուղեղը շեղվում է իր գործունէութեան բնական ճանապարհից։

Դիսցիպլինան դպրոցում այն չէ, ինչ զօրանոցներում, ուր ամեն բան անկզայ հետևողականութեան վրա է հիմնված, ուր բանական արարածները մի-մի շնչաւոր մեքենաներ են։

Ուր կայ ճնշում հոգու վրա, այնտեղ չը կայ մտքի զարգացումն։ Դպրոցական դիսցիպլինան, որ այդ կեանքի հիմնաքարն է, կայանում է ուսուցչի և աշակերտների փոխադարձ սիրոյ մէջ. ուր կայ սէր, այնտեղ բացակայում է երկիւղի դիսցիպլինան. իսկ սիրել հոգեպէս, առանց ձեւական ցոյցերի, կարող են միմիայն ծանօթ հոգիները։ Ուսուցիչը պիտի ծանօթ լինի աշակերտի հոգեկան աշխարհի հետ, որի համար պէտք է ուսումնասիրել նրա ապրած միջավայրը՝ ընտանիքը, համայնքը, հայրենիքը։ Ուսուցչի սերտ ծանօթութիւնը աշակերտի ընտանիքի հետ, նրա առաջադիմութեան գրաւականներից մէկն է։ Շատ անգամ այդպիսի ծանօթութիւնը սանձահարում է ուսուցչի կրքերը դէպի աշակերտի անմեղ չարութիւնները։ Երեխայի հոգեկան աշխարհը մի այնպիսի նրբութիւն, բացարձակ մաքրութիւն է, որ նրան մի առանձին երկիւղածութեամբ և ջինջ պատրաստականութեամբ պէտք է վերաբերվել։ Ուսուցիչը, որին յանձնված է երեխայի ապագայի խնդիրը, չը պիտի անփորձ բժշկի նման անդամահատութիւն կատարի երեխայի ուղեղի վրա. նա պիտի կողմնակի կերպով, առանց նրան այս կամ այն ուղղութիւնը տալու, հետևի նրա գործունէութեանը. և միմիայն կարևոր դէպքերում տայ պիտի նրան ուղղութիւն առանց շեղելու նրա ուղեղի գործունէութիւնը բնական ճանապարհից։ Լայն ինքնագործունէութիւն. ահա զարգացման գլխաւոր ֆակտորը. և ոչ ուսուցչի կամ լաւ աշակերտի մտքի արտադրութեան կրկնութիւնը և իւրացումը։

Դպրոցական դիսցիպլինան այն չէ, որ աշակերտութիւնը առանց ձայն ու ծպտունի, քարացած մեխէ իր հայեացքը դէպի ուսուցիչը, մինչդեռ ներքին աշխարհում մտքերի կատարեալ անարխիա է։ Դպրոցական դիսցիպլինային՝ աշակերտի ուշադրութեան կենտրոնացման դէպի աւանդվելիք առարկան, նպաստում է ուսուցչի վերաբերմունքը դէպի աշակերտի պատասխանը. եթէ աշակերտը համոզված է, որ ուսուցիչը հետևում է իր պատմածին, նա ուշադրութեան լարման շնորհիւ աւելի քիչ սխալներ կանէ։

Աշակերտներին հոգեպէս ընկճում է դասաւանդման այն ձևը, որ նոր նիւթ անցնելիս առաջին հարցերի պատասխանները ստացվում են լաւ աշակերտներից և ապա այդ կրկնում են միջակները և վատերը։ Այսպէս իւրացվում է նոր նիւթը։ Դասաւանդման այս ձևը ունի իր կողմնակիցները, որոնք պատճառաբանում են, թէ աշակերտների գիտակցութեան մէջ առաջին անգամից և եթ կը տպաւորվի ուղիղ պատասխան, փոխանակ վատ աշակերտների սխալ պատասխանների։ Ճիշդ է, այդ դերը նա կատարում է, բայց այդ շատ փոքր է նրա թողած վատ հետևանքի դիմաց։

Այդ ձևը ինքնըստինքեան առաջ է բերում աշակերտների գիտակցութեան մէջ փոխադարձ բաժանում՝ լաւ, միջակ, վատ. պարբերաբար կրկնվելով այս ձևը՝ վատերին բերում է այն համոզման, որ ինքը հոգեպէս ստոր է կանգնած իր ընկերոջից. նրա մէջ մեռնում է հաւատ դէպի իր ոյժերը, իսկ մի այդպիսի հասկացողութիւն դէպի ինքը՝ նշանակում է մահվան դատապարտել նրա առաջխաղացման ձգտումը, անպէտքացնել նրան կեանքի համար։ Արդեօք կը լինէ այդպիսի խոր բաժանումն աշակերտների մէջ, եթէ ուսուցչի կողմից չը գործադրվեն այդ և նման բթացուցիչ միջոցներ։

Լաւ ուսուցչի դպրոցը չը պիտի ունենայ թոյլեր։

Արաքս

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

«Մշակի» № 166-ում «Նորեկը» զբաղվում է «այրի և անզաւակ քահանաների» հարցով, դնելով հարցը շատ նեղ շրջանակում։ Նա ասում է՝ «Այրի քահանան, եթէ զաւակ չունի, պէտք է անպայման դառնայ աբեղայ, վանք մտնի. իսկ եթէ զաւակաց տէր է, պէտք է ամուսնանայ»։

Շատ ուրախալի է, որ յօդուածագիրը «հրամայողական պահանջ» է համարում զաւակների տէր քահանայի ամուսնութիւնը. բայց ինչ յանցանք ունի անզաւակ քահանան։ Այո՛, նա խոստովանում է մի ճշմարտութիւն, երբ, հիմնվելով «մեր հայրենի կանոնների» վրա, ասում է՝ «Նրանք պէտք է մտնեն վանքերն ու անապատները»։

Սակայն նա մոռանում է, որ «մեր հայրենի կանոնները» սահմանվել են մեր հայրերի ժամանակները, որոնցից մենք հեռու ենք դարերով ու հազարամեակներով։ Ու մենք պէտք է լինենք շատ ողբալի ժողովուրդ, եթէ քսաներորդ դարումն էլ ղեկավարվենք նրանց կանոններով։

Աչքեր շլացնող լուսաւորութիւնը առաջ է գնում օրէ-օր. ամեն հիմնարկութիւն, ամեն ինստիտուտ ստիպված է գնալ նրա հետքերով։ Կրօնն ու եկեղեցին էլ՝ իբրև որոշ հիմնարկութիւններ՝ չեն կարող չը հետևել առաջ մղվող քաղաքակրթութեանը։

Իսկ եթէ, աչքներս խուփ, հետևելու լինենք մեր հայրերի կանոններին, մեր հազարաւոր վանքերը շատ նեղ կը գան մեր պորտաբոյծ աբեղաների և աբեղայացուների համար։ Աւելի լաւ չէ՞ լինի, որ այդպիսի քահանաները միան ժողովրդի մէջ ու պարապեն որևէ աշխարհիկ գործով, ինչպէս ներկայումս էլ շատերը պարապում են արդէն, չը դառնալով բեռ՝ հասարակութեան համար։

Ինչ վերաբերում է յօդուածագրի այն խօսքերին, թէ այրիացած քահանային, եթէ նա չուզենայ վանք մտնել, պէտք է կարգալոյծ անել, բոլորովին անտեղի է, քանի որ մեզանում կարգալոյծ են անում՝ միայն որոշ յանցանքի կամ յանցանքների համար։ Իսկ այրիանալը, կարծեմ, յանցանք չէ... Եւ ոչ մի իշխանութիւն իրաւունք չունի կարգալոյծ անել այդպիսիին։

Բայց ասել թէ՝ «անզաւակ քահանաները ամենաապահովված տեղերն են ընկած», դժուար թէ կարելի լինի ապացուցել։ Երևի, յօդուածագիրը ճանաչում է այդպիսի մի-երկու քահանայ՝ ապահով տեղերում. բայց դա չէ նշանակում, թէ նրա ասածը աքսիոմա է։ Իմ կարծիքով, բոլորովին անտեղի է՝ շօշափել զաւակաւոր ու անզաւակ քահանաների հարցը։

Սակայն նա աւելացնում է. «Մի տեղ, երբ կարիք կայ քահանայի և այդտեղի համար երկու՝ միևնոյն կրթութեամբ անձինք թեկնածուներ են, ժողովուրդը առաւելութիւնը պիտի տայ զաւակատէր քահանային։ Ա՛յդ է պահանջում առողջ դատողութիւնը և մարդկային խիղճը»։

Սա արդէն դժուար թէ դիմանայ որևէ կրիտիկայի։ Չէ՞ որ «միևնոյն ծաղկից մեղուն մեղր է շինում, օձը՝ թոյն»։

Առաջին.—Միևնոյն կրթութիւնն ունեցող թեկնածուներից ինչո՞ւ անպատճառ առաւելութիւնը պէտք է տրվի զաւակատիրոջը։ Եկեղեցին աղքատանո՞ց է, թէ՞ անկելանոց։ Քահանան է հարկաւոր եկեղեցուն թէ՞ նրա զաւակների հարցը։ Ես քահանայ եմ հրաւիրվում մի տեղ. իմ կինս ու զաւակներս ինչ դեր ունենն կատարելու այնտեղ։ Եկեղեցու և հասարակութեան համար կայ ու պէտք է լինի միայն և միայն՝ քահանայի հարցը. «աւելին քան զայն ի չարէն է»։

Երկրորդ.—Տէր-Պետրոսն ու տէր-Պօղոսը աւարտել են միևնոյն դպրոցը, ասենք թէ հէնց միևնոյն տարին։ Բայց ինչի՞ վրա հիմնվելով պէտք է ընդունել, որ նրանք հաւասար են միմեանց. մինչդեռ տէր-Պետրոսը կարող է աւարտած լինել գերազանցօրէն, իսկ տէր-Պօղոսը՝ միջակ։ Առաջինը կարող է քաջ հմուտ լինել կրօնագիտութեանը, իսկ երկրորդը՝ բոբիկ. առաջինը կարող է լինել լաւ քարոզող, երկրորդը՝ անլեզու. առաջինը կարող է լինել քահանայական աստիճանին վայել վարք ու բարքի տէր, երկրորդը՝ նոյնիսկ անբարոյական։ Մէկը կարող է ժողովուրդ առաջնորդել, միւսը կարօտ՝ ժողովրդից առաջնորդվելու և այլն։

Ե. Ք. Ն.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Այց Կ. Հայոց Բ. Ընկ. տեղական ճիւղին

Քարվանսարա, 3 սեպտեմբերի

Ամսիս 1-ին Դիլիջանից ժամանեցին մեր գիւղը Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան խորհրդի նախագահ Ս. Յարութիւնեանը և խորհրդի անդամ իշխանուհի Մ. Թումանեանը, որոնց դիմաւորեց տեղական ճիւղի նախագահը։ Հիւրերը դիտեցին Ընկերութեան տեղիս ճիւղի ժողովրդական տան շինութիւնը, որը մօտ է աւարտման։ Հանդիսաւոր բացումը տեղի կունենայ աշնանը։ Իշխանուհի Թումանեանը նուիրեց շինութեան 25 րուբլի, ապա հիւրերը խրախուսելով շինութեան մասնաժողովի եռանդը՝ շնորհակալութիւն արին և նոյն օրը ճանապարհ ընկան դէպի Թիֆլիս։ Հիւրերի վրա լաւ տպաւորութիւն գործեց այդ մեծ և փառաւոր շինութիւնը, որի ապագայի ծառայութիւնները անգնահատելի կը լինեն։ Իշխանուհին մանրամասն տեղեկութիւններ ժողովեց գիւղիս դրութեան մասին, շատ հետաքրքրվեց, թէ գիւղում ինչ արհեստներ կան, և երբ անձամբ ականատես եղաւ գորգագործութեան արհեստի լայն կերպով տարածված լինելուն, խոստացաւ միջամտել, որ գիւղումս բացվի «պետական արհեստներ տարածող կոմիտէտի» ձեռքով գորգագործութեան արհեստանոց։

Մեծ յոյս ունենք, որ իշխանուհի Թումանեանի ցանկութիւնը արձագանք կը գտնի կոմիտէտի մէջ, և օր առաջ իրագործված կը տեսնենք այնքան թէ գիւղիս և թէ գաւառիս համար ցանկալի արհեստանոցը։ Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան տեղիս ճիւղի վարչութիւնը բացման դէպքում յանձն առաւ տալ բնակարան և վառելիք։ Մանրամասն տեղեկութիւններ ստացան և գաւառիս նպաստ ստացող դպրոցների դրութեան մասին

Կալերը վերջացրին։ Հացը, խոտը և մանաւանդ դարմանը պակաս է. մեծ նեղութիւններ կը կրենք, եթէ անցեալ ձմրան նման երկար և սաստիկ ձմեռ լինի. շատերը ապրանքներ են ծախում հիմիկվանից՝ էժան գնով։ Ցորենը վաճառվում է 1 ր. 20 կոպէկից մինչև 1 ր. 40 կ.։ Դարմանի սայլը 7—10 ր., նոյնը և խոտը։

Եղանակները զով են։

Պէծ

Կաթող. պատուիրակի ընտրութիւնը

Կօկանդ, 29 օգոստոսի

Ամսի 28-ին, նախագահութեամբ Ն. Ք. Աբրահամեանի և քարտուղարութեամբ Կ. Պարոնեանի կայացաւ տեղիս ծխականների երկրորդ ընդհ. ժողով 22 հոգու մասնակցութեամբ։ Ժողովի նպատակն էր ընտրել մի պատուիրակ, որը ներկայ գտնվէր Աստրախանում սեպտեմբերի 11-ին կայանալիք կաթողիկ. պատուիրակային ժողովում ընտրելու մի պատգամաւոր։

Մտքերի փոխանակութիւնից ժողովը յարմար գտաւ ընտրել պատուիրակ՝ Ն. Գաբրիէլեանցին, որը հէնց հիմա առևտրական գործով գտնվում է Աստրախանում, այն պայմանով, եթէ վերջինս մնալու լինի մինչև սեպտ. 11-ը Աստրախանում, այն ժամանակ նա պիտի ներկայանայ պատուիրակային ժողովին իբրև Կօկանդի հասարակութեան պատուիրակ, իսկ եթէ նրա սեփական գործերը թոյլ չեն տայ մինչև սեպտ. 11-ը մնալ Աստրախանում, այդ դէպքում լիազօրութիւն է տրվում նրան՝ իր լիազօրութիւնը տալ Աստրախանի բնակիչ Դ. Տէր-Զաքարեանցին։

Ն. Գաբրիէլեանցը մեր հոգաբարձական անդամներից մէկն է, որը ընտրութիւնից 8 ամիս անցնելուց յետոյ ներկայացրեց իր հրաժարականը, պատճառաբանելով թէ իր սեփական գործերը թոյլ չեն տալիս պարապվել հասարակական գործերով։

Պատուիրակի ընտրութիւնից յետոյ խօսվեց կաթողիկոսական թեկնածուների մասին։ Ժողովականների մեծագոյն մասը ծանօթ չը լինելով ոչ մի եպիսկոպոսի անցեալ գործունէութեան հետ՝ խնդրեց հ. նախագահին, որ ինքը առաջարկէ արժանաւոր թեկնածուների անունները։ Սա երկար խօսելով կաթողիկոսի նշանակութեան մասին՝ գտաւ, որ ներկայումս արժանաւոր թեկնածու պիտի համարել Գէորգ արքեպ. Սուրէնեանին և Մեսրոպ եպիսկոպոսին. ժողովականներից մէկը շեշտեց այն միտքը, թէ մեր կաթողիկոսը պէտք է լինի հեղինակաւոր, քաղաքագէտ և վարչական մարդ, և գտաւ, որ առաջարկված թեկնածուները օժտված չեն այդ յատկութիւններով. նա ասաց Գէորգ արքեպիսկոպոսի վերաբերմամբ, թէ փայլուն անցեալ չունի։ Ժողովականները առաջարկեցին մտցնել այդ թեկնածուների ցանկի մէջ նաև Խորէն եպիսկ. Մուրադբէգեանցի անունը։

Ժողովականները վճռեցին տալ հետևեալ մանդատը պատուիրակին առանձին գրութեամբ. պաշտպանել հետևեալ թեկնածուներին՝ Գէորգ արքեպ. Սուրէնեանցին, Մեսրոպ եպիսկոպոսին, և Խորէն եպ. Մուրադբէգեանցին։

Պ. Մանուչարեանց

Գիւղի աստիճանական առաջադիմութիւնը

Մեսրոբաւան (Նախիջ. գ.), 2 սեպտ.

Մեր գիւղը ընկնում է Ղափուջուղ լեռնաշղթայի հարաւային լանջերում, տեղը քարքարոտ և ջրասակաւ է. բնակիչների կէսը հայ է կէսը թուրք. ապրում են բաւական համերաշխ, պարապում են բացառապէս երկրագործութիւնով. մեծատաւարն ու ոչխարը սակաւ է մեզանում, որովհետև խոտհարքի տեղ չունենք, իսկ ձորակների և հեռաւոր սարալանջերում եղած փոքր արօտատեղերը չեն կարող կշտացնել մեծամեծ հօտեր։

Մեր գիւղացիները իրանց կեանքը վարում են բաւական խաղաղ. դեռ ևս ազատ են խռովարկու ղեմբուաներից. համերաշխ սիրով ու ցանկութեամբ բաց են արել երկսեռ ուսումնարան, ուր գործը տարվում է բաւական լաւ ու աջող։

Համագիւղացիներից Համբարձում Բուշանեանցը իր հաշուով շինեց ուսումնարանի շէնքը, իսկ միւս Համբարձում Ոսկանեանցը շինել տուեց, դարձեալ իր հաշուով, դասարաններին կարևոր կահ-կարասիքը։ Համայն գիւղացիք երախտագիտութեամբ և յարգանքով ընդունեցին յիշեալ բարերարների նուիրաբերութիւնները։

Կարիք կայ մեր այդ փոքրիկ դպրոցին մի փոքրիկ գրադարան-ընթերցարան էլ ունենալ. գուցէ գտնվի համագիւղացի մի երրորդ բարերար էլ, որ այդ պակասը լրացնի։

Մեր դրացի թուրքերը, համակված մեր գործերից, մտածում են մեզ նման մի դպրոց բանալ, ուր անխտիր ուսանեն տղաներ և աղջիկներ. բայց թէ այդ նրանց որքան կաջողվի, ցոյց կը տայ մօտիկ ապագան։

Վասիլ Շվէց

ՄԵՆՔ ԷԼ ՈՒՆԵՆՔ ԲԱԺԻՆ

Ո՛չ, դեռևս ապրում ենք... և ինչու չապրենք. իրաւունք էլ ունենք։ Կեանքի բոլոր ասպարէզներում կառուցվող՝ գիտութեան սեղանների հիմքում մենք էլ քար դնելու պատիւը պիտի ունենանք։

Ո՛րքան բերկրանք, սրտի բաբախման ի՛նչ աստիճանի թունդ զարկեր են սկսվում, երբ զգում ես, որ դէպի վեր, դէպի երկնային անպիղծ լազուրը սուրացող մարդկանց մէջ ինքդ էլ կաս։

Դիմս կանգնած էր միջահասակ, թխադէմ ավիատորը։ Թռիչքից մի ժամ առաջ ամենայն սիրով ու համբերութեամբ նա պատասխանում էր իրան շրջապատող հարիւրաւոր աշակերտների, ուսուցիչների, վաճառականների, արհեստաւորների, բանւորների ու զինւորների իւրաքանչիւր հարցին։ Ես էլ մօտեցայ. սակայն նրա թուխ դէմքն ու սևորակ աչքերը մի րոպէ զարմանքով լի կասկածի մէջ ձգեցին ինձ։ Նա խօսում էր ռուսերէն, գերմաներէն, վրացերէն։ Իմ առաջին հարցին, թէ «դուք ինչ ազգից էք», նա պատասխանեց. «Հայ եմ, վլադիկավկազեցի»։ Ո՜հ, բերկրանք... Իսկոյն եթե իմ գլխումս փայլեց այն թովիչ միտքը, որ ճահճից դէպի վեր, դէպի անմեղ ու դեռևս անարատ երկնային նորաբաց աշխարհը սլացողների մէջ մենք էլ ունենք մեր ներկայացուցիչը, որ գիտութեան հրապարակում կառուցված՝ զոհաբերութեան այս նորածին սեղանի շուրջը բոլորած զոհաբերվողների մէջ՝ ի դիմաց Յարութիւն Կացեանի՝ հայն էլ ունի իր երախայրիքը։

Յ. Կացեանը սովորել է գիմնազիայում և ապա անցել է Գերմանիա և ահա 2 տարի է, ինչ որոշ ընդմիջումներով նա սաւառնում է եթերքում։

Այստեղ նրա առաջին թռիչքը տեղի ունեցաւ օգոստոսի 29-ին, իսկ երկրորդը՝ սեպտեմբերի 1-ին։ Երկու անգամին էլ թռիչները արժանացան ծափահարութիւնների ու պսակվեցին կատարեալ աջողութեամբ։ Թռիչքների բարձրութիւնը տատանվում է 4—500 մետրի մէջ։

Յ. Կացեանը թռչում է «Գրադէ» սիստեմի մոնոպլանի վրա։ Նա այստեղից մտադիր է ուղևորվել Բաքու, Թիֆլիս, գուցէ և Երևան։ Ի սրտէ ցանկանում ենք երիտասարդ հայ ավիատորին կատարեալ եռանդ ու աջողութիւն։

Մենք ապրում ենք...

Դերենիկ

Գիօրգիեվսկ

ՄՈՌԱՑՎԱԾ ՎԻՃԱԿ

Տաթեի վիճակը 2 տարի զրկված է յաջորդ ունենալու բաղդից։

Հանգուցեալ Խրիմեանի օրօք տրված ընտրողական ձևով գործադրվող օրէնքները ներկայումս իրանց ոյժն ու անունը կորցրած լինելով հանդերձ, էջմիածինը չէ հաշտվում այն մտքի հետ, որ վիճակի անտէրութեամբ ոչ միայն Տաթեի հռչակաւոր վանքն է անշքանում, աւերակ դառնում՝ խնամոտ և հոգատար վանահօր հսկողութիւն չը տեսնելով, այլ մեր գաւառի կրթական հաստատութիւններն էլ մեծ և ծանր հարուած են ստանում վիճակի թափուր մնալուց։

Դպրոցական գործի նկատմամբ վիճակը—որ զրկված է դպրոցական տեսուչ ունենալու հնարաւորութիւնից—յաջորդ ունենալու դէպքում որոշ չափով կարող է շատ թէ քիչ հսկողութիւն և խնամք տեսնել, դպրոցների վարչութեանց խրախուսել ամեն կերպ աշխատելու յօգուտ դպրոցների բարելաւման, կանոնաւոր և պատրաստի ուսուցչական խմբեր կազմելու, դպրոցների կրթականին նայելու, որ նրանք արդիւնաւէտ լինեն և այլն։

Եւ ահա այս բոլորը ներկայումս սև օրհասի պէս պատել են վիճակիս դպրոցները, ուր դեռ ևս ուսուցչական խմբեր չը կան. ուսումնական տարին սկսվել է, գործ չէ արվում յաջորդի կողմից, եթէ նա քիչ էլ դպրոց, կրթութիւն սիրող լինի, կարող է մեծ խնամք տանել։

Թեմիս սրբազան առաջնորդին էլ, որի հոգատարութիւնից և անմիջական հսկողութիւնից հեռու է ընկած մեր վիճակը, իր՝ կարգի բերվելու կալուածներով, իր խնամքի կարօտ, կանոնաւորութեան կարօտ դպրոցներով, քաջ յայտնի է գործունեայ և շինարար յաջորդի կարևորութիւնը, և յուսանք, որ մօտ ապագայում,—եթէ այդ բաղդը կունենանք—նշանակվի մի անձնաւորութիւն 2 տարով թափուր մնացած յաջորդական գործերը կարգի բերելու, դպրոցները կանոնաւորելու։

Աւելացնենք նաև, որ յաջորդ չունենալու դէպքում դպրոցների ապագայ բաղդը աւելի բարելաւելու միակ ճանապարհը այն է լինելու, որ թեմական տեսուչներից Ռաշմաճեանին կամ Խզմալեանին պարտաւորեցնելու է ուսումնական տարվայ ընթացքում մի քանի անգամ յաճախել վիճակիս դպրոցները՝ և աշնան և առնուազն մի անգամ էլ գարնան, երբ շրջանիս երթևեկութիւնը եղանակների վատութեան պատճառով խանգարված և դժուարին չեն լինի։

Սաղանդարեան

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

ՕՐՄԱՆԵԱՆ ԵՒ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐ

(Համեմատական գծեր)

Կաթողիկոսական նոր ընտրութեան հարցի ծագման օրից, երբ հրապարակ են հանվել թեկնածուների մի շարք անուններ, սովորութիւն է դարձել կարծես մամուլի որոշ մասում այդ երկու ականաւոր հոգևորականների անունները կապել միմեանց հետ և Կարապետ եպիսկոպոսին համարել Օրմանեանի «աշակերտը»։

Եթէ պ. պ. գրողները «աշակերտ» հասկանում են այդ բառի նեղ իմաստով, ապա պէտք է ասել, որ Կարապետ եպ.-ը Օրմանեանին աշակերտել է միայն մի տարի (Գէորգեան ճեմարանում), աւելի ճիշդ՝ մի քանի ամիս, և այդ հանգամանքը մասի փաթաթան շինած չարամտութեամբ շարունակ հեղեղել մամուլի էջերը Կարապետ եպիսկոպոսին համարելով Օրմանեանի «աշակերտ», «ձէտ», «փոքրիկ Օրմանեան» և այլն և այլն աւելի քան անպատշաճ է այդպէս մտածողների և ասողների համար։ Իսկ եթէ ուզում են ասել, որ այդ երկու բարձրաստիճան հոգևորականներն էլ միևնոյն շկօլայով են անցել և միանման կրթութեան, ուղղութեան ու մտածելակերպի են, այդ ևս սխալ է, որովհետև Օրմանեան և Կարապետ եպիսկոպոս ներկայացնում են երկու ուրոյն և զօրեղ անհատականութիւն ներկայացնող միանգամայն տարբեր նկարագիրներ։

Դրանք նախ տարբերվում են իրանց ստացած կրթութեամբ, որը մարդկային ոգու, մտքի և գործի ղեկավարն է հանդիսանում. Օրմանեանը կաթոլիկ աստուածաբանութեան դոկտոր է և իր կրթութիւնը ձեռք է բերել գրեթէ կէս դար սրանից առաջ, ուրեմն մի այնպիսի ժամանակ, երբ դեռ կրօնական ոգին իր նեղ սահմանագծից դուրս չէր կարող բացայայտ արտայայտվել իբրև մի ուսումնասիրված գիտութիւն, այն էլ կաթոլիկական շրջանում. մինչդեռ Կարապետ եպ.-ը աշակերտել է գերմանական նոր և թարմ՝ գիտութեան վերջին խօսքի համաձայն լուսաբանված աստուածաբանութեան։ Կարապետ եպ.-ի աստուածաբանութեան վերաբերեալ ունեցած ազատ և անկանխակալ հայեացքներն ու բացատրութիւնները կարող են վկայել նրա բոլոր աշակերտները։

Երկրորդ խոշոր և աչքի ընկնող տարբերութիւնը Օրմանեանի և Կարապետ եպիսկոպոսի մէջ՝ այն է, որ առաջինը աւելի խիստ պաշտօնական է, չը զիջող և փառասէր, իսկ երկրորդը խիստ օրինապահ, մեղմ, երկայնամիտ և աւելի քան համեստ։ Առաջինի մէջ իշխում է «աղայականը», իսկ երկրորդի մէջ «դեմօկրատիկ» կողմը։

Երրորդ տարբեր գիծը այդ երկու հոգևորականների մէջ կարելի է համարել այն, որ Օրմանեանը ծնվել, սնվել և մեծ մասամբ գործել է օտար միջավայրում, մինչդեռ Կարապետ եպ.-ը մեծացել և գործել է ռուսահայ միջավայրում։

Առանց չափազանցութեան կարելի է ասել, որ շատ քիչ մարդիկ կարող են այնքան պատած և մօտիկից ծանօթացած լինել հայ ժողովրդի նիստ ու կացի, տնտեսական և քաղաքական դրութեան, հոգևոր և մտաւոր կենցաղին Ռուսաստանում և Պարսկաստանում, որքան Կարապետ եպ.-ը։ Այդ մի մեծ առաւելութիւն է նրա համար,

որ նա ճանաչում է ժողովրդին ամէն կողմից, գիտէ նրա կարիքները, ծանօթ է նրա կեանքի ներքին ու արտաքին պահանջներին։ Միակ փաստ արձանագրենք, որ նրա վերջերս Ատրպատականում կատարած շրջագայութեան միջոցին բացվեցին աւելի քան 20 դպրոցներ, այն էլ ամենախուլ վայրերում, և երևան հանվեցին բազմաթիւ հայ տներ, որոնք ընկած՝ մոքից մոռացված՝ խուլ Թուրքաբնակ կամ քիւրդաբնակ վայրերում մոռացած են եղել իրանց հայ լինելն անգամ։

Իբրև վարչագէտներ՝ երկուսն էլ փորձված են և ուժեղ, միայն տարբերութիւնը այն է, որ Օրմանեանը վարչագէտ է Թիւրքիայի քաղաքական միջավայրին, իսկ Կարապետ եպ.-ը Ռուսաստանի։

Մի կողմ Թողնելով մի շարք երկրորդական կէտեր, ինչպէս, օրինակ, հասակի խնդիրը, լեզուագիտութիւնը և այլն և այլն, այս երկու արժանաւոր հոգևորականները ունեն նմանութեան մի կէտ միայն, և այդ այն է, որ երկուսն էլ նախանձախնդիր են հայ եկեղեցու և ազգի շահերի պաշտպանութեան և անձեռնմխելիութեան մի այնպիսի Թափով, որպիսին և ոչ մէկը մեր հայ հոգևորականներից չունի։

Այդ այդպէս լինելով հանդերձ, մեզ հարկաւոր է կաթողիկոս, որ ի մօտոյ ծանօթ լինի մեր միջավայրին, կարողանայ իմանալ՝ ով են իր խորհրդակից-գործակիցները, որոնց հետ ձեռք-ձեռքի տուած պիտի կառավարի մեր տարաբաղդ իրականութիւնը։ Զէ՞ որ օտար միջավայրերից եկած մեր նախորդ «մեծ», «խոհուն», «երկաթէ» կաթողիկոսներն անգամ անկարող եղան օգտակար լինել մեր իրականութեան, որովհետև իրանց ուրոյնութիւնը տանում էին տուել շրջապատի գործիչներին, որոնց իրանք չէին ճանաչում։

Մեզ հարկաւոր է կաթողիկոս, որ կարողանայ մեր դպրոցական և կուլտուրական գործերը մի այնպիսի ընդհանուր, պարտաւիր, խելացի և սիստեմատիկ ծրագրի տակ դնել, որ վերջապէս մեր դպրոցները կարողանան ծառայել իրանց նպատակին, կուլտուրան ուժեղ հոսանքով մուտք գործի մեր կեանքի մէջ։

Այդպիսի մէկը կարող է լինել մեր ներկայ հոգևորական դասի մէջ ամենարժանաւորագոյնը, Կարապետ եպիսկոպոսը, որի մէջ գիտութիւնը, կեանքը և գործելու եռանդը աւելի դէպի առաջ են գնում և ոչ դէպի գերեզման։

Homo Sum

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Սեպտեմբերի 7-ին Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվը և կոմսուհի Ելիսավէտա Անդրէևնան այցելեցին Վրաստանի էկզարխ Իննօկէնտի արքեպիսկոպոսին, որ փոխ-այցելութիւն գործեց հետևեալ օրը։

◆ Երէկ ցերեկով զինուորական տաճարում կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ Ստօլիպինի համար։ Ներկայ էին Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ Դաշկօվը իր շքախմբի հետ, երկու նահանգապետները, Փոխարքայի երկու օգնականները, գեներալիտէտը, զինուորամասերի հրամանատարները, քաղաքային վարչութեան անդամները քաղաքագլխի հետ, ոստիկանապետը և այլն։ Կատարվեցին հոգեհանգիստներ նաև բոլոր ազգութիւնների եկեղեցիներում և աղօթատներում։

◆ Փոխարքան իր տիկնոջ հետ սեպտեմբերի 7-ին նախաճաշից առաջ զբօսանք կատարեց ոտով Գօլօվինսկի պրօսպէկտով և Դվօրցօվայա փողոցով։

◆ Երէկ, սեպտեմբերի 9-ին, Պ. Ա. Ստօլիպինի Թաղման օրը, Մարիամեան-Յովհաննեան օրիորդաց դպրոցում հոգեհանգիստ կատարվեց հանգուցեալի համար։ Հոգեհանգստից յետոյ աշակերտուհիներն արձակվեցին։

◆ Հինգշաբթի, սեպտեմբերի 8-ին, Վանքի աւ. եկեղեցում, հայ հոգևորականութիւնը, գլուխ ունենալով Եփրեմ եպիսկոպոսին, պատարագից յետոյ կատարեց հոգեհանգիստ մինիստրների խորհրդի նախագահ հանգուցեալ Պ. Ա. Ստօլիպինի համար։ Ներկայ էին ի Թիւս այլոց նաև մի քանի պաշտօնական անձեր։

◆ Թիֆլիսի բոլոր կրթական հաստատութիւններում կատարվեցին հոգեհանգիստներ Ստօլիպինի մահվան առիթով։

◆ Բագուի քաղաքային դուման Ստօլիպինի մահվան առիթով մի ամենահպատակ հեռագիր ուղարկեց իր և Բագուի ազգաբնակութեան կողմից Թագաւոր Կայսրին։ Դուման ցաւակցական հեռագիր ուղարկեց նաև տիկին Ստօլիպինին—Օլգա Բօրիսօվնային։

◆ Այսօր երկու ամսով արտասահման է մեկնում բժշկական սանիտարական տեսուչ բժ. Կարապետ Ստեփանեանը։ Նրա բացակայութեան ժամանակ նրա պարտականութիւնները կատարելու է բժ. Թարխանեանը։

◆ Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի ընկերութիւնը իր ծառայողների համար հիմնում է սպառողական խանութ. մի խումբ մարդկանց մէջ էլ միտք է յղացել կօօպերատիվ հիմունքներով հիմնել մսի խանութ։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը Թոյլատրել է տիկին Ե. Օրլօվսկայային հրատարակել Թիֆլիսում մի օրաթերթ ռուսերէն «Тифлисскій Телефонъ» անունով։

◆ Թիֆլիսում երկու օր դասախօսելուց յետոյ Քութայիս մեկնեց Պետական Դումայի անդամ Ա. Շինգարեօվը։ Նա Քութայիսում կարդալու է դասախօսութիւններ այսօր և վաղը։ Քութայիսից Շինգարեօվը կը գնայ Բաթում։

◆ Թիֆլիսի Արքունական և Արտիստական Թատրոնները հրդեհի կողմից ապահով գտնվեցին։

◆ Ժողովրդական Համալսարանի Ընկերութիւնը իր գործունէութիւնը կը սկսէ սեպտեմբերի 18-ից։

◆ Զուբալօվեան ժողովրդական տանը ռուս Թատերասէրների այս տարվայ սէզօնը բացվեց սեպտեմբերի 8-ին, երբ խաղացվեց Զուդերմանի «Պատիւ» դրաման։

◆ Սուխումի քաղաքային ինքնավարութիւնը միջնորդել է արդարադատութեան մինիստրի առաջ, որ օր առաջ այնտեղ բացվի նահանգական դատարան։

◆ Հինգշաբթի, սեպտեմբերի 8-ին, Պետական Դումայի պատգամաւոր Ա. Շինգարեօվը կարդաց իր երկրորդ դասախօսութիւնը, նուիրված «ալկօհօլիզմի վնասակար ազդեցութեան խնդրին»։ Դասախօսութիւնից յետոյ յարգողների մի խումբ, բաղկացած հայերից և վրացիներից, տուեց մի ընթրիք պատգամաւորին Թիֆլիսի ժողովարանի այգում։ Ընթրիքը կրում էր ընտանեկան բնաւորութիւն։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետի որոշմամբ ոստիկանական պաշտօնեաներին վիրաւորելու համար ենթարկվում են տուգանքի՝ Անտօն Կապուրիձէն և Մաշադի-Մահմուդ Հասանօղլին 50-ական րուբլով, և Գէօրգի Դարչիևը 25 րուբլով։

◆ Բագուի քաղաքապետը Թոյլատրել է Աբդիւլ-Հիւսէյն Էյբադ-Կուլի-օղլուն հրատարակել Բագւում Ատրպատականի բարբառով մի հասարակական-տնտեսական օրաթերթ «Բագու-Հայաթի» անունով (Բագուի կեանքը)։

◆ «Баку» Թերթը արժանահաւատ աղբիւրներից լսել է, որ Բագուի նախկին պարսկական հիւպատոս Վէզիրօվը նշանակվում է Կովկասի գեներալ-հիւպատոս և բնակվելու է Թիֆլիսում։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիսում կազմվել է գերասանական ընկերակցութիւն ղեկավարութեամբ Արաքսեանի և Ոսկանեանի, որոնք պիտի շրջեն գաւառները ներկայացումներ տալու։ Խմբի կազմը հետևեալն է. տ. տ. Արշալոյս-Ոսկանեան, Արաքսեան, օր. Մելիք-Շահնազարեան, պ. պ. Արաքսեան, Աղեան, Բաբիեան, Տէր-Առաքելեան, Ոսկանեան, Բաղդասարեան և ուրիշներ։ Պիտի շրջեն հետևեալ քաղաքները. Կրասնօվօդսկ, Սախաբաղ, Մերվ, Զարջույ, Սամարղանդ, Տաշկէնտ, իսկ յետոյ կը կենտրոնանան Բագւում մի քանի նոր ույժերի հետ միասին, որոնց հետ ընկերակցութիւնը պայմանների մէջ է։ Ռեպերտուարը կազմված է ինքնուրոյն և թարգմանական պիէսներից։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 9 սեպտեմբերի

Կամենալով կազմել իմ հաշւապահական դասընթացքների գործունէութեան հաշիւը յընթացս նրանց գոյութեան 15 տարիների, ես դիմում եմ խոնարհ խնդիրքով այն բոլոր անձանց, որոնք աւարտել են իմ դասընթացքները, ըստ հնարաւորութեան շուտով ուղարկել հետևեալ տեղեկութիւնները.—իրանց ազգանունը, բնակատեղին ու հասցէն և ունեցած պաշտօնները։

Առանձին խնդիրքով նոյնպէս դիմում եմ իմ նախկին ունկնդրուհիներին և ունկնդիրներին, որոնք ներկայումս անպաշտօն են, ցոյց տալ բացի իրանց մշտական հասցէներից նաև այն պատճառը, թէ ինչու նրանք անգործ են, որպէսզի ես հնարաւորութիւն ունենամ յանձնարարել նրանց այն ֆիրմաներին, որոնք դիմում են ինձ խնդրելով տալ այնպիսի մարդկանց, որոնք կարող կը լինեն գրաւել այս կամ այն պաշտօնը՝ առևտրական աշխարհում։

Հաշւապահական դասընթացքների հիմնադիր՝ Ն. Աբրահամեան

Ց. Գ.—Իմ հասցէն է՝ Թիֆլիս, Նիկօլաևսկայա փ., տ. № 22.

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Այս երկու օրս կը վճռվի Պարսկաստանի վիճակը, երբ տեղի կունենայ վճռական ճակատամարտ կառավարական զօրքերի և Սալար-ուդ-Դօվլէի զօրախմբերի միջև Թէհրանի մօտերը։

◆ Շիրազի վաճառականները մէջլիսին հեռագիր ուղարկեցին, որի մէջ ասված է, թէ նրանք միտինգ գումարեցին և վճռեցին, որ սահմանադրութիւնը այլևս հարկաւոր չէ։ Ինչպէս ենթադրվում է, այդ միտինգը կայացել է ռէակցիոներների բանի դրդմամբ։

◆ Գերմանացի սօցիալ-յեղափոխականների համագումարը փակվեց։

◆ Հերքվում են այն լուրերը, իբր անգլիական մի լրագրի Թղթակիցը սպանել է էկս-շահին։

◆ Դրութիւնը Ատրպատականում սուր կերպարանք էստանում։ Վերջին տեղեկութիւնների համաձայն, Թաւրիզում շարունակվում է կռիւր ֆէդայիների և Շուջա-ուդ-Դօվլէի զօրքերի միջև։

◆ Թէհրանից 500 բախտիար գնացին Սալար-ուդ-Դօվլէի դէմ։

◆ Պարսկաստանում հրատարակվող «Առաւօտ» Թերթում տպված է «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան կոչը՝ ուղղված դաշնակցական զինուորներին, ներկայումս Պարսկաստանում կատարվող դէպքերի առիթով։

◆ Պարսից կաբինէտը դիմեց ռուսաց կառավարութեանը մի յայտարարութեամբ, որի մէջ երկիւղ է յայտնում, թէ մի գուցէ էկս-շահը, որ կարող է թագնվել միայն ռուսական հողի վրա, վերստին վերադառնայ Պարսկաստան։

◆ Ամփոփելով թէ մայրաքաղաքի և թէ Կիէվի Թերթերի հաղորդած տեղեկութիւնները, կարելի է եզրակացնել որ մինիստրների խորհրդի նախագահ Ստօլիպինին սպանող Դիմիտր Բօգրօվը պատկանում է հարուստ դասակարգի, միաժամանակ եղել է սօցիալիստ-յեղափոխական և պահնորդական բաժանմունքի գործակալ։

◆ Պարզվում է, որ Բօգրօվը Ստօլիպինին սպանեց նոր կազմված սօցիալիստ-յեղափոխականների աւտօնօմ անաբեկիչ խմբակի յանձնարարութեամբ։ Յիշեալ խմբակը անջատվել է սօցիալիստ-յեղափոխականների կենտրօնական կուսակցութիւնից։

◆ Ինչպէս երևում է, Ստօլիպինին սպանող Բօգրօվը բաւական մեծ առնչութիւն է ունեցել Բուրցէվ հետ։

◆ Կիէվի պահնորդական բաժանմունքի պետ Կուլեաբկօն և ներքին գործերի մինիստրի օգնական Կուրլօվը, որոնք մեղադրվում են իշխանութեան անփութութեան մէջ, որ երևան եկաւ Բօգրօվին Թատրօնի մուտքի տոմսակ տալու մէջ, հեռացված են պաշտօնից։ Երկուսն էլ յանձնվում են դատարանին։

◆ «Новое Время»-ն հաղորդում է, որ Պարիզում սօցիալ-յեղափոխականների համագումարը որոշել է վերսկսել յեղափոխական գործունէութիւնը մի շարք կարևոր մահափորձեր կատարելով։ Միւս կողմից ռուսաց քաղաքական շրջաններում համոզված են, որ միացել են ակտիվ գործունէութեան համար սօցիալ-յեղափոխականները, ֆինլանդական տերրօրիստները և Բունդը։

◆ Մայրաքաղաքի Թերթերը գրում են, որ պէտք է սպասել նորանոր մահափորձերի կառավարութեան աչքի ընկնող գործիչների կեանքի դէմ։

◆ Կօկօվցէվը, անցնելով իշխանութեան գլուխ, խստագոյնս կարգադրել է նահանգապետներին կտրուկ և նախնական միջոցներով հսկել կարգուկանօնի պահպանութեան վրա։

◆ Կօկօվցէվը իրան ներկայացած հրէական պատգամաւորութեանը վստահեցրեց, որ ոչ մի երկիւղ չը պէտք է կրել, թէ որևէ հրէական ջարդ կարող է տեղի ունենալ։

◆ Կիէվում հրէայ ինտելիգենցիայի շրջանում կատարվում են ձերբակալութիւններ։

◆ Կիէվից հեռագրում են, որ եղան հրէաներին ծեծելու առանձնակի դէպքեր։

◆ «Новое Время»-ն հաղորդում է, որ Կուրլօվի դիմադրելու պատճառով, Տրէպօվին Թոյլ չը տվեց կազմել պաշտպանութիւն Բարձրագոյն Անձերի ներկայութեամբ, այլ այդ պարտականութիւնը յանձնվեց Կուրլօվին։

◆ Տրէպօվը հրաժարական տուեց, որը յետաձգվեց միայն ժամանակաւորապէս։

◆ Հոկտեմբերեանները առանձին Թռուցիկով մեղադրում են ձախակողմեան օպօզիցիային կարգուկանօնին սպառնալու և իշխանութիւնը ձեռք ձգելու ջանքերի մէջ։

◆ Սպանիայում տեղի են ունենում միտինգի բողոքներ մարօկկեան աւանտիւրի դէմ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

7 սեպտեմբերի

ԿՐԱՍՆՈՎՈԴՍԿ։ Երևան հանվեց խօլերայի առաջին դէպքը։

ՌՈՍՏՕՎ Դ./Վ.։ «Донская Рѣчь»-ի հրատարակիչ ընկերութեան կառավարիչ Սաւբատը Պետերբուրգի դատաստ. պալատի վճռով դատապարտվեց 1 տարով բանտարկութեան «Ի՞նչ տւացին առաջին ժողովրդական ներկայացուցիչները» բրօշիւրի հրատարակութեան համար։

ՉԵՐՆԻԳՕՎ։ Պետական Դումայի անդամ Գլէբօվի փոխարէն ընտրվեց նախկին պարագլուխ Ռակօվինը։

8 սեպտեմբերի

ՍՄՕԼԷՆՍԿ։ Բացվեց Թռչնապահութեան ցուցահանդէս։

ԷՄԴԷՆ։ Կասկածվելով լրտեսութեան մէջ ձերբակալվեցին երկու անգլիացի։

ԼՕՆԴՕՆ։ Վախճանվեց չինական ծովային մաքսատների նախկին գլխաւոր տեսուչ Խարտը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Եկան 53 աւտօմօբիլներ և անցան առաջ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ամառային երթևեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ **սրագ № 2 գնացքը**՝ 9 ժ. 38 ր. առաւօտ., Աղստաֆա է հասնում 12 ժ. 15 ր. կէսօրին, Գանձակ՝ 2 ժ. 47 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 20 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 10 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 11 ժ. գիշ., Բագու՝ 11 ժ. 33 ր. գիշեր.: **Պօստային № 4 գնացքը**՝ 12 ժ. 36 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում ժ. 28 ր. գիշ., Գանձակ՝ 6 ժ. 37 առաւօտ., Եւլախ՝ ժ. 35 ր. առաւօտ., Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ. 7 ր. կէսօր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 24 ր. ցերեկ., Բագու՝ 5 ժ. 42 ր. ցերեկ.: **Մարդատար № 6 գնացքը**՝ 3 ժ. 34 ր. ցեր., Աղստաֆա է հասնում՝ 6 ժ. 46 ր. երեկ., Գանձակ՝ 9 ժ. 57 ր. երեկ., Եւլախ՝ 11 ժ. 54 ր. գիշեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 22 ր. գիշ., Բալաջարի՝ 7 ժ. 36 ր. առաւօտ., Բագու՝ 8 ժամ 13 ր. առաւօտ.: **Խառն գնացքը**՝ IV կարգի վագոններով ըստ հարկի կարևորութեան՝ 5 ժ. 15 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում 9 ժ., 19 ր. առաւօտ., Գանձակ՝ 1 ժ. 36 ր. ցեր., Եւլախ՝ 5 ժ. 4 ր. երեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 11 ժ. 44 ր. գիշեր.: Բալաջարի՝ 4 ժ. 33 ր. գիշ., Բագու՝ 5 ժ. 44 ր. առ.,

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ **պօստային № 74/75**՝ 1 ժ. գիշ. Ղարաքիլիսա է հասնում 8 ժ. 16 ր. առաւօտ., Աէքսանդրօպօլ՝ 11 ժ. 50 ր. ցերեկ., Էջմիածին կայար. 5 ժ. 7 ր. երեկ., Ուլուխանլու՝ 5 ժ. 34 ր. երեկ. (առանց Երևան մտնելու)։ Սակայն Ուլուխանլուից առանձին գնացքը ուղևորվում է Երևան 6 ժ. 11 ր. երեկ. և հասնում է Երևան 6 ժ. 54 ր. երեկ., Նախիջևան՝ 11 ժ. 2 ր. գիշեր., Ջուլֆա՝ 12 ժ. 46 ր. գիշերվայ: **Մարդատար-ապրանքատար № 78/79 գնացքը**՝ 5 ժ. 48 ր. երեկ., Ղարաքիլիսա է հասնում 1 ժ. գիշերվայ, Ալէքսանդրօպօլ՝ 4 ժ. 34 ր. գիշ., Էջմիածին կայարան՝ 9 ժ. 45 ր. առաւ., Երևան՝ 11 ժ. 10 ր. ցերեկվայ և սրանից դէնը այլևս չէ գնում։

ԲԱԹՈՒՄ՝ **սրագ. № 1 գնացքը**՝ 11 ժ. 8 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 2 ժ. 10 ր. գիշ., Բաթում՝ 9 ժ. 43 ր. առաւօտ: **Պօստային № 3 գնացքը**՝ 10 ժ. 47 ր. առ., Միխայլօվօ է հասնում 3 ժ. ցերեկվայ, Բաթում՝ 12 ժ. 35 ր. գիշ.: **Մարդատար № 5 գնացքը**՝ 5 ժ. 15 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 9 ժ. 27 ր., երեկ., Բաթում՝ 6 ժ. 26 ր. առ.: **Խառն գնացքը** IV կարգի վագոններով ըստ հարկի կարևորութեան 10 ժ. 3 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 4 ժ. 41 ր. գիշ., Բաթում 6 ժ. 4 ր. երեկոյեան։

ԲՕՐԺՕՄ՝ **Մարդատար № 7/8 գնացքը**՝ 8 ժ. 18 ր. առաւօտ., Գօրի է հասնում 10 ժ. 52 ր. առ., Բօրժօմ 1 ժ. 38 ր. ցերեկ.: **Մարդատար № 9/10 գնացքը**՝ 3 ժ. ցերեկ., Գօրի է հասնում 5 ժ. 34 ր. երեկ., Բօրժօմ՝ 8 ժ. 28 ր. երեկոյեան։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ **մարդատար № 5 գնացքը**՝ 4 ժ. 25 ր. ցերեկ.: **Պօստային № 3 գնացքը**՝ 9 ժ. 52 ր, առ.: **Սրագ № 1 գնացքը**՝ 10 ժ. 24 ր.՝ երեկ.: **Խառն գնացքը** IV կարգի վագոններով՝ 9 ժ. 5 ր. երեկ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ **պօստային № 72/73 գնացքը**՝ 7 ժ. 38 առաւօտ.: **Մարդատար-ապրանքատար**՝ № 80/81 **գնացքը**՝ 1 ժ. 26 ր. ցերեկվայ:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ **սրագ № 2 գնացքը**՝ 8 ժ. 52 ր. առաւօտեան: **Պօստային № 4 գնացքը**՝ 11 ժ. 40 ր. գիշ.: **Մարդատար № 6 գնացքը**՝ 2 ժ. 54 ցերեկ. **Խառն գնացքը** IV կարգի վագոններով՝ 4 ժ. 17 ր. գիշերվայ:

ԲՕՐԺՕՄԻՑ՝ **Մարդատար № 9/10 գնացքը**՝ 9 ժ. 28 ր. գիշ.: **Մարդատար № 7/8 գնացքը**՝ 7 ժ. 18 ր. առաւօտեան:

Ծանօթութիւն.—Սրագ գնացքներով (№ 2՝ Թիֆլիսից Բագու՝ և № 1 Բագու-Թիֆլիս) առանց վագօնը փոփոխելու կարելի է հաղորդակցել Թիֆլիս-Բագու-Ռօստօվ, միայն վճարելով պլացկարտի գինը:

Высочайше Утвержденное Русское Обществ. Пароходства и Торговли, учрежд. въ 1856 г.

ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

Ամառային երթևեկութիւն

ՂՐԻՄ-ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻԾ

Մեկնում են Բաթումից

I **Պօստային-մարդատար շոգենաւերը.**
Երեքշաբթի ժամի 12 1/2-ին գիշերը շրջանակի գծով.
Հինգշաբթի » 12 1/2 » » »
Շաբաթ » 12 1/2 » ուղղակի »

II **Մարդատար շոգենաւերը.**
Երկուշաբթի ժամի 1 ցերեկը, շրջանակի գծով:
Շաբաթ » 12 » » »

III **Մարդատար-ապրանքակիր շոգենաւերը.**
Չորեքշաբթի առաւ. ժամի 4-ին շրջանակի գծով.
Ուրբաթ » » » » »

Ժամերը Պետերբուրգի են։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՓՕՍՏԱՅԻՆ ԳԻԾ

Կանոնաւոր հաղորդակցութիւն դէպի Ալէքսանդրիայի, Բօլգարիայի, Մակեդօնիայի, Սերբիայի, Անատօլիայի, Պարսից-Ծոցի (Персидскій заливъ) գծերի բոլոր նաւահանգիստները:

ԲԱԼՏԻԱԿԱՆ ԳԻԾ

Կանօնաւոր հաղորդակցութիւն ուղղակի Պետերբուրգ, Ռիգա, Լիբավա և Րէվել:

Տոմսակները կարելի է գնել Թիֆլիսի գրասենեակում, Վելիամինօվսկայա փողոց, № 18.

Հեռախօս № 11.

Ընդունվում են եւ ապահովացվում են ապրանքներ ճեռնտու պայմաններով։

Գործակալ՝ Ս. Խ. Սուլխանեանց

(շ.) 0—16

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ

«606»-Ի ՆԵՐԱՐԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:
Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9 1/2—10 ժ. աչքի, ներքին և ներգային:
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:
Մ Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.:
Ա. Մ. ՓՈՒԼԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՁԱՑ—12 1/2—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Գ. Ց. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—1—1 1/2 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1 1/2—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՁԱՑ—6—6 1/2 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:

Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ **Բ. Նաւասարդեան**

3. 0—91

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս եւ վեներական հիւանդութիւնների։

Ընդունում է հիւանդներին՝

Առաւօտեան ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։

Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։

Կուկիա, Սեմէօնօվսկայա փողոց, № 16.

Տելեֆօն № 40.

(ե.ու.կ.) 220. 100—72

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրօֆ. Mathien -ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. (երեկ. ժ. 5—7.

Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.

(ա. օ.) 669. 100—18

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇՔԵՂ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

բաղկացած 6 սենեակից, վաննայով, ծառաների համար 2 սենեակով, արեգակնային կողմի վրա, վերևի յարկ,

ՏՐՎՈՒՄ Է ՎԱՐՁՈՎ

Բէբուտօվսկայա, № 5։ Զանգահարել երկրորդ դանգը։ (ա.օ.) 879. 3—1

Քաղաքից մեկնելու

պատճառով, ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ՝ մետաքսէ կտորով զարդարված կահ-կարասիք, լամպաներ, հասարակ կօմօդ, սեղաններ և տնային այլ առարկաներ։ Օրբէլիանօվսկայա փողոց, Տելէգրաֆնի տուպիկ, տ. № 4, վերևի յարկ։

(ա. օ.) 877. 2—1

ՀՐԱՒԷՐ

Կիրակի, ամսիս 11-ին, պատարագից յետոյ, ժամը 12-ին, նշանակված է Վանքի աւագ-եկեղեցում ծխական ժողով մի քանի կարևոր և անյետաձգելի հարցերի մասին խորհրդակցելու։

Ուստի հրաւիրվում են նոյն եկեղեցական սեռի 25 տարեկանից աւելի ծխականները ներկայ լինելու ժողովին։

Հոգաբարձութիւն

(ա. օ.) 878. 2—1

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Գ. ԵՒ Մ.

ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՆԵՐԻ

Նիկօլաևսկայա, 36, Վօրօնցօվի արձանի մօտ։ Դիւանատունը բաց է երեկոյեան ժամը 4—6-ը։

(ա. օ.) 818. 25—15

ԴԱԴԵԱՆ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐԻ կազմած

«Ընդհանուր պատմութիւն» I հ. V բ. դասըն. 45 կ.

«Բնագիտութիւն» I հ. III բ. » 55 կ.

» II հ. IV բ. » 50 կ.

Պահեստը «Գուտտենբերգի» մօտ

Տիկ. Վ. Դաղեանի «ԲԱՐԻ° Է ՍՈՒՐԻԿԸ» գրավաճառների մօտ։

(ա. 10) 852. 2—2

Վաճառվում է սակաւաթիւ օրինակներով

ԶԵՌՆԱՐԿ

ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

(Ուղագրական եւ քերակ. վարժութիւններ)

Գինն է **10** կոպէկ

Դիմել՝ Александрополь, учителю М. Тарахчіанъ, կամ Թիֆլիսի գրավաճառներին։

(օ.մ.) 840. 10—7

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

ՆՈՐ ՄԵԹՕԴՈՎ ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՆ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ և ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ

ազատ կարդալ, գրել և խօսել կարճ ժամանակվայ ընթացքում տեսական և գործնական պարապմունքների միջոցով, հանրամատչելի վճարով: Կազմակերպվում են հասակաւորներից երեկոյեան խմբեր: Ձապաղական դասընթացքներ արտասահման գնալ ցանկացողների համար: Մանրամասն տեղեկութիւնները և ընդունելութիւնները կուրսերի գրասենեակում—ամեն օր՝ առ. ժամը 10—12-ը և եր. 4—7-ը: Միխայլօվսկի պր. № 24/4.

(ե. հ. շ.) 862. 0—4